

Ulusal Yönetim ve Organizasyon Konresi'nin Doğuşu, Kurumsallaşması ve Alana Etkileri*

Şükrü ÖZEN

Prof. Dr., Başkent Üniversitesi, İİBF
İşletme Bölümü
sozen@baskent.edu.tr

Arzu KALEMCI**

Arş. Gör., Çankaya Üniversitesi, İİBF
İktisat Bölümü
arzukalemci@cankaya.edu.tr

Ulusal Yönetim ve Organizasyon Konresi'nin
Doğuşu, Kurumsallaşması ve Alana Etkileri

The Emergence, Institutionalization and Consequences of National Management and Organization Congresses in Turkey

Özet

Bu çalışmada, kurumsal değişim yazınına dayanılarak Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi'nin nasıl doğduğu, kurumsallaştığı ve Türkiye'deki yönetim/örgüt alanını nasıl etkilediği incelenmektedir. Çalışmada, kongrenin doğuşunda ve yapılanmasında rol almış aktörlerle görüşmeler sonucunda elde edilen bilgiler doğrultusunda, kongre fikrinin doğuşu, kongrenin örgütlenmesi ve alana etkileri analiz edilmektedir. Kongre düzenleme fikri, Türkiye'deki yönetim/örgüt alanının görece yeni merkezini temsil eden bilimci mantığı paylaşan bir grup akademisyenin, o zamana kadar oluşmuş geleneksel mantığın belirlediği alanın sınırları ve çıktılardan duydukları hoşnutsuzluktan doğmuştur. Bu fikri ortaya atan çekirdek kadro, ABD ve Avrupa'dan esinlendiği bir örgütlenme modeli doğrul-

Abstract

In this study, the emergence, institutionalization, and consequences of National Management and Organization Congress (NMOC) in Turkey are examined from the new institutionalist perspective. Based upon the interview data collected from the main actors who play crucial roles in the emergence and structuring of the congress, it is examined how the congress was initiated, and structured, and how the conference influenced the management and organization field in Turkey. It is found that the congress was initiated by a group of academics who shared the logic of "scientificism" in the field, and were dissatisfied with the boundaries and outcomes of the traditional logic prevalent in the field. The congress was also structured and legitimated by this group by inspiring from the American and

* Bu çalışmanın gerçekleşmesinde hayati öneme sahip görüşmelere zaman ayırdıkları ve makalenin ilk taslağını okuyarak değerli önerilerde buldukları için Tamer Koçel, Hüseyin Leblebici, A. Selami Sargut ve Behlül Üsdiken'e, yol gösterici fikirleri için hakemlere ve özel sayı editörü Erkan Erdemir'e teşekkür ederiz.

** Makale ile ilgili bilgi ve yazışmalar için Arzu Kalemci'ye başvurunuz (Çankaya Üniversitesi, İktisat Bölümü Araştırma Görevlisi, Ankara, arzukalemci@cankaya.edu.tr).

tusunda, mevcut mantığı temsil eden aktörleri de sürece katarak kongrenin kurumsallaşmasını sağlamıştır. Kongre, yönetim/örgüt alanının kimliğini, alandaki araştırma anlayışını ve alandaki diğer kongreleri etkilemiştir.

Anahtar kelimeler: Türk örgüt yazını, kurumsal değişim, kongreler.

European models, and mobilizing the participation of the crucial actors who represented the traditional logic. It is also found that the congress influenced the identity of the field, the quantity and quality of researches in the field and triggered other congresses in the field.

Keywords: *Turkish organization literature, institutional change, conferences.*

1. Giriş

Türk yönetim/örgüt yazınının başlangıç yıllarında oluşan kurumsal bağlamın, genellikle ABD kökenli uygulamaya dönük yönetim model ve tekniklerini yol gösterici bir tavırla aktaran bir yazın yarattığı bilinmektedir (Heper ve Berkman, 1979; Üsdiken, 1996; Üsdiken ve Çetin, 2001; Üsdiken ve Erden, 2001; Üsdiken ve Pasadeos, 1992a; Üsdiken ve Pasadeos, 1993; Üsdiken vd., 1998). Türkiye'deki örgütsel/yönetimsel olguları "anlamak" ya da "açıklamak" derdi olmayan bu geleneksel yaklaşımın temel özellikleri, Türkiye üzerine görgül araştırma yapmaksızın, özellikle ABD kaynaklı davranışçı ilkeler-işlevler-süreçler ekolünden uygulamaya dönük kavram ve modeller ithal etmesi ve bu ithal bilgiye dayanarak yol gösterici örgüt mühendisliği tavrı sergilemesidir. Üsdiken ve Erden (2001), bu anlayışın "geçmişe bağımlılık" göstergesi olarak farklı yüzlerle günümüze dek etkisini sürdürdüğünü belirtmektedir. Ancak bunun yanı sıra, özellikle 1980'li yıllardan sonra, akademisyenlerin yine ABD kökenli görgül çalışma anlayışını örnek alması ve YÖK'ün de bu anlayışı çeşitli mekanizmalarla mecbur tutması sonucunda, Türkiye bağlamına odaklanan görgül çalışmaların sayısında görece bir artış olduğu gözlenmektedir (Üsdiken ve Erden, 2001; Wasti ve Üsdiken, 2005). Sonuç olarak, Türk yönetim/örgüt yazınında, hem geleneksel bilgi üretim biçiminin hem de yeni bilgi üretim biçiminin aynı anda var olduğu kurumsal bir çeşitlilik yaşanmaktadır (Üsdiken ve Erden, 2001).

Bu çalışmada, görgül çalışmalara dönük yeni bilgi üretim anlayışının benimsenmesinde, "örnek alma" ve "mecbur tutulma" gibi "dışarıdan" gelen etkilerin yanı sıra (Üsdiken, 2002: 146), yönetim/örgüt alanının içindeki "yerleşik" aktörlerin (Greenwood ve Suddaby, 2006), kendi alanlarının kimliğini ve çıktılarını etkileyecek yeni bir kurumsal mekanizmayı nasıl yarattıkları, kurumsallaştırdıkları ve bu mekanizma aracılığıyla alanı nasıl etkiledikleri araştırılmaktadır. Bilindiği gibi, kurumsal değişim yazınında, bir örgütsel alanda baskın olan kurumsal mantığın ve onun uygulamalarının o alandaki hangi aktörlerce, neden ve nasıl değiştirildiği, hangi durumlarda bu değişimin gerçekleştiği ve sonuçlarının ne olduğu tartışılan önemli konulardır (Özen, 2007). Daha belirgin olarak ifade etmek gerekirse, deği-

şimin örgütsel alanın dışından gelen ekonomik, siyasal ve sosyal kırılmaların etkisiyle mi yoksa alanın içindeki çelişki ve çatışmalar nedeniyle mi tetikleneceği (Leblebici vd., 1991; Seo ve Creed, 2002), değişimin alanın merkezindeki aktörlerden mi yoksa çevresinde yer alan aktörlerden mi kaynaklanacağı (Leblebici vd., 1991; Greenwood vd., 2002), yeni kurumsal mantığın ya da uygulamanın eskisinin yerini mi alacağı, yoksa yeni mantığın eskisi üzerinden “tercüme” mi edileceği ya da yeni ve eski mantıkların birbirleriyle bütünleşmeden “brikolaj” oluşturarak aynı alanda yaşamlarını mı sürdürecekleri (Campbell, 2004) bu yazının önemli tartışma konularıdır.

Türkiye’deki Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi (bundan sonra “Kongre”) örneği, henüz olgunlaşmamış ancak kendine özgü bir kurumsal mantığın da var olduğu bir örgütsel alanda, geleneksel merkezle de bağlantıları olan ancak yeni merkezi temsil eden az sayıda aktör tarafından başlatılan bir değişimdir. Bilindiği gibi, Türkiye’de 1990’lı yılların başlarına dek aksayarak da olsa düzenlenen İşletmecilik Kongrelerinden farklı olarak yönetim/örgüt alanıyla sınırlı bir kongre düzenleme fikri o zaman Boğaziçi Üniversitesinde çalışan Behlül Üsdiken tarafından 1992 yılında ortaya atılmıştır. Bu fikir, o zaman İstanbul Üniversitesinde bulunan Tamer Koçel ve Beyza Oba (Furman), Bilkent Üniversitesinde çalışan Hüseyin Leblebici ve Oğuz Babüroğlu ve o zamanlar Boğaziçi Üniversitesinde misafir öğretim üyesi olarak bulunan Nakiye Boyacıgiller ile paylaşılmış ve ilk kongre 1993 yılında İstanbul Üniversitesi tarafından İstanbul-Silivri’de düzenlenmiştir. O yıldan bu yana 16 kez aksamadan düzenlenmiş olan kongreler, Türkiye’deki yaygın uygulamadan farklı olarak, belirli bir üniversitenin tekelinde olmayan, farklı üniversitelerden akademisyenlerin yer aldığı bağımsız bir danışma kurulu tarafından yönlendirilen, bildirilerin o yıl kongreyi düzenleyen üniversiteden bağımsız değerlendirme komiteleri tarafından değerlendirildiği kurumsallaşmış bir yapıya kavuşmuştur. Bu kurumsallaşma sürecinde, kongrede sunulan bildirilerin ve katılımcıların sayısı yıllar itibarıyla anlamlı bir biçimde artmıştır. Aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi, “sunuma kabul edilerek fiilen sunulan” bildiri sayısı, 1993 yılında 37 iken yıllar itibarıyla görece bir artış göstermiş ve 2008 yılında 141’e ulaşmıştır. Ayrıca, Kongre Danışma Kurulu, Türkiye’deki İİBF dergileri geleneğinden farklı olarak sadece yönetim/örgüt alanına özgü, hakemlerin farklı üniversitelerden olduğu bir süreli yayının (*Yönetim Araştırmaları Dergisi*) çıkarılması fikrine öncülük etmiştir. Bunun ötesinde, Kongrelerin Türkiye’deki yönetim/örgüt alanındaki çalışmaların niteliğini etkilediği yönünde belirtiler de söz konusudur. Örneğin, Türkiye’deki yönetim ve örgüt alanındaki çalışmalarda geleneksel olarak az görülen görgül araştırmaların (Üsdiken ve Pasadeos, 1992b), kongrelerde sunulan bildirilerin önemli bir çoğunluğunu (%86) oluşturduğu bulunmuştur (Özen, 2000). Dolayısıyla, “başarılı” bir kurumsal değişim örneği olarak Kongre’nin nasıl doğduğu, herhangi bir yasal yetkeye (dernek gibi) dayanmayan doğal bir örgütlenme ile bu kurumsallaşmanın nasıl gerçekleştiği

ve bu kurumsal yapının alanı nasıl etkilediği, bu çalışmanın odaklanacağı temel sorulardır.

Tablo 1. Kongrelerde Yıllar İtibariyle Sunulan Bildiri Sayıları

Tarih	Düzenleyen Kurum	Sunulan Bildiri Sayısı
20–22 Mayıs 1993	İstanbul Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi	37
16–18 Mayıs 1994	Dokuz Eylül Üniversitesi	38
29–31 Mayıs 1995	İstanbul Teknik Üniversitesi	84
29–31 Mayıs 1996	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	19
29–31 Mayıs 1997	Başkent Üniversitesi	41
21–23 Mayıs 1998	Anadolu Üniversitesi	31
27–29 Mayıs 1999	İstanbul Bilgi Üniversitesi	45
25–27 Mayıs 2000	Erciyes Üniversitesi	62
24–26 Mayıs 2001	İstanbul Üniversitesi	72
23–25 Mayıs 2002	Akdeniz Üniversitesi	79
22–24 Mayıs 2003	Afyon Kocatepe Üniversitesi	88
27–29 Mayıs 2004	Uludağ Üniversitesi	96
12–15 Mayıs 2005	Marmara Üniversitesi	85
25–27 Mayıs 2006	Atatürk Üniversitesi	103
25–27 Mayıs 2007	Sakarya Üniversitesi	122
16–18 Mayıs 2008	İstanbul Kültür Üniversitesi	141

Kaynak: Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiri Kitabı, 2008, İstanbul Kültür Üniversitesi

Çalışmada, kurumsal değişim yazınına dayanılarak, Kongre'nin doğuşu, kurumsallaşma süreci ve alana etkileri incelenmektedir. Çalışma temel hedefi, kurumsal kurama kuramsal bir katkı sağlamak değil, bu kuram aracılığıyla Türkiye'deki "Kongre" olgusunu anlamaktır. Kongre bildiri kitapları ve broşürlerinin yanı sıra, bu incelemede temel olarak, Kongre'nin doğuşu ve kurumsallaşması sürecinde rol almış dört akademisyen ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen verilere dayanılmaktadır. Çalışmada, Behlül Üsdiken, Tamer Koçel, A. Selami Sargut ve Hüseyin Leblebici ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak, ortalama 45 dakika süren görüşmeler yapılmıştır. Bu çalışmanın ikinci yazarı, Behlül Üsdiken, Tamer Koçel ve A. Selami Sargut ile görüşürken, birinci yazarı Hüseyin Leblebici ile görüşmüştür. Katılımcıların çalışma mekanlarında yapılan görüşmelerde temel olarak üç konu ele alınmıştır. Bu konular, Kongre fikrinin nasıl doğduğu, Kongre örgütlenmesinin nasıl oluştuğu ve Kongre mekanizmasının alanı nasıl ve ne yönde etkilediğidir. Görüşmeler, görüntülü olarak kaydedilmiş ve görüşme metinleri deşifre edilerek çözümlenmiştir.

2. Kongre Düzenleme Fikrinin Doğuşu

Kongre fikrinin doğuşunu ve kurumsallaşmasını anlayabilmek için 1990'lı yılların başına gelindiğinde genel olarak İşletmecilik alanındaki ve onun bir alt alanı olarak yönetim/örgüt çalışma alanındaki baskın örgütlenme biçiminin, terfi ve yükselme uygulamalarının ve bilimsel yayın yapma biçiminin, kısacası alandaki egemen *kurumsal mantığın* ya da *mantıkların* (Friedland ve Alford 1991) ne olduğuna değinmek gerekmektedir. Üsdiken ve çevresinin yeni kurumsal kurama dayanarak Türkiye'deki İşletmecilik eğitimi ve özel olarak yönetim/örgüt yazını üzerine yaptığı çalışmalar (örneğin, Üsdiken ve Pasadeos, 1993; Üsdiken, 1996; Üsdiken ve Erden, 2001; Üsdiken, 2003; Wasti ve Üsdiken, 2005), 1990'lı yıllara gelindiğinde alanın farklı kurumsal mantıkları yansıtan bir çeşitlilik gösterdiği sonucuna ulaşmaktadır. Türkiye bir çevre ülkesi olarak, İşletmecilik eğitiminde ve üretim biçiminde tarihin farklı dönemlerinde farklı coğrafyalardan ithal ettiği mantıkların bir arada yaşadığı bir ülke durumundadır. Burada temel olarak ilk model alınan Avrupa geleneği (Fransa ve Almanya) ile 1950'li yıllarda model alınan ve özellikle 1980'li yıllardan sonra etkisi gittikçe artan Amerikan geleneğinin etkili olduğu görülmektedir. İşletmecilik eğitimi dikkate alınır, örneğin, genel olarak Amerikan modeline doğru bir benzeşme görülse de, Avrupa geleneğinin tarihsel olarak baskın olduğu İşletme fakültelerinde hala işletme pratiğini ve bağlamsal özellikleri öne alan derslerin (örneğin, muhasebe ve hukuk derslerinin) görece fazla olması söz konusudur. Amerikan modelinin baskın olduğu fakültelerde ise, bu tür dersler azken, tam aksine pratikten görece uzak evrenselci yönetim ve işletme mantığını ve "*liberal arts*" eğitimini temsil eden dersler ve pratikler daha fazla görülmektedir (Üsdiken, 2003).

Benzer bir çeşitlilik bilimsel üretim alanında da yaşanmaktadır. Wasti ve Üsdiken'e (2005) göre 1990'lı yılların sonlarına gelindiğinde Türkiye kökenli yönetim/örgüt çalışmalarında yukarıdaki farklı mantıkların izlerini taşıyan üç yayın türü söz konusudur. Birincisi, temel olarak akademisyenlere bir şeyler "öğretme" amacı taşıyan ve ders kitabı tarzında özellikle yurtdışında üretilmiş bilgiyi tanıtan çalışmalardır. İkincisi, yöneticilere seslenerek örgütsel etkililiği ve verimliliği artırmaya yönelik uygulamaya dönük bilgiyi tanıtan çalışmalardır. Son olarak da, eleştirel bir tarzda teorik sorular üreten, bu teorik soruları genellikle görgül araştırmaya dayalı olarak yanıtlamaya çalışan ve böylece bilimsel bilgi üretme kaygısı taşıyan çalışmaların varlığı söz konusudur. Wasti ve Üsdiken'e (2005) göre bu çalışma türleri sırasıyla, uygulamaya dönük Avrupa geleneğinin, 1950 öncesi Amerika'da egemen olan evrenselci ilkeler-işlevler geleneğinin ve 1950'li yıllardan sonra yine Amerika'da egemen olan bilimci anlayışın izlerini taşımaktadır. Wasti ve Üsdiken'in (2005) önemli bulgularından biri, 1970'lerden 1990'lı yılların sonlarına gelindiğinde, gerek Avrupa gerekse Amerikan modellerinin etkili olduğu fakültelerde, genel olarak bilimci Amerikan modelini yansıtan bilimsel çalışmaların sayısındaki görece artıştır.

Buna rağmen, Avrupa modelinin ya da bilimleşme öncesi Amerikan modelinin egemen olduğu fakültelerde, öğretici ve uygulamaya dönük çalışmalar varlığını sürdürürken, bilimci Amerikan modelinin egemen olduğu fakültelerde ağırlıklı olarak “bilimci” çalışmalar yapılmaktadır.

Sonuç olarak, Kongre'nin doğduğu 1990'lı yılların başına gelindiğinde, gerek uygulamaya dönük Avrupa geleneğinden gerekse Amerika'nın bilimleşme-öncesi ilkel-ışlevler geleneğinden etkilenen yazınımızın, görgül araştırmalara dayanmaksızın, özellikle Amerika'dan ithal edilen uygulamaya dönük bilgiyi Türkçeye çevirerek Türkiye'ye tanıtan bir doğası olduğunu söylemek mümkündür. Bu genel görünüme ilave edilebilecek iki unsurdan biri, yayın şekli ile ilgilidir. Avrupa geleneğinin işletme ve yönetim/örgüt yazınındaki yayın alışkanlıklarına en önemli etkisi, “makale” yazmaktan çok “kitap” yazmaya öncelik vermesidir. Görgül araştırma geleneğinin yerleşmediği bir ortamda da bu kitaplar genellikle, yeni ithal edilmiş bilgiyi mevcut bilgiyle harmanlayarak aktaran “ders” kitapları şeklinde olagelmıştır. Bu yazının bir başka özelliği ise işletmeciliğin alt alanlarına özgü yayınlardan çok “genel işletmecilik” üzerine yazılan yayınların ağırlıkta olmasıdır. Dolayısıyla, alanın 1980'lerin sonlarına gelene kadar uzmanlaşmanın belirginleşmediği “genelci” bir karaktere sahip olduğu söylenebilir (Üsdiken ve Pasadeos, 1993).

Diğer unsur ise, Türkiye'de bilim insanı yetiştirme ve yükseltme geleneğinin genellikle kıta Avrupa'sını yansıtabilecek biçimde “içsel-işgücü piyasası” mantığına dayalı olmasıdır. Bu mantıkta, bir fakültede bilim insanı olarak yetiştirilecek olan kişiler genellikle aynı fakülte bünyesindeki lisans eğitimini tamamladıktan sonra asistan olarak işe alınırlar, varsa fakültenin bağlı olduğu üniversitenin yüksek lisans ve doktora programlarında, yoksa genellikle büyük kentlerde bulunan üniversitelerdeki programlarda eğitim gördükten sonra, genellikle aynı üniversitede kariyerlerinin sonuna dek çalışırlar. 1980'li yıllardan sonra Türkiye'de de yaygınlaşmaya başlayan Amerikan geleneğinde ise daha ziyade “dışsal işgücü piyasası” söz konusudur. Fakülteler, kendi mezunlarından çok başka okullardan mezun olanları yüksek lisans ve doktora öğrencisi olarak alırlar. Bu öğrenciler öğrencilik yıllarında burslu asistan olarak çalışırlar ve doktora eğitimleri bittikten sonra nadiren aynı fakülte tarafından istihdam edilirler. Mezun edilen doktoralı asistanların genellikle başka bir üniversitede iş bulması beklenir.

Amerikan geleneğinde egemen olan bu kurumsal mekanizmalar Kongre olgusuyla ilişkilendirildiğinde kongrelerin iki önemli işlevi olduğu düşünülebilir. İlki, temel üretim biçimi görgül araştırmalara dayalı makale yazmak olan bir kurumsal yapıda yazılacak olan makalenin sınıdığı, akranlardan ya da deneyimli bilim insanlarından geribildirim alındığı bir “sınama alanı” olmasıdır. Burada, yapılan işin bilgi ithal etmekten farklı olarak daha karmaşık ve güç bir iş olması, diğerlerinin görüşlerini almayı da gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla, kongreler bu anlamda bilgi edinme ve

görüş alma işlevi görürler. İkincisi ise, yeni mezun bilim insanlarının iş bulmak amacıyla kendilerini diğer üniversitelere tanıttıkları işgücü piyasası işlevidir. Örneğin, *Academy of Management Association* tarafından her yıl düzenlenen kongrelerde, bildirilerin sunulduğu oturumların yanı sıra iş görüşmelerinin yoğun bir şekilde yapıldığı bilinmektedir. Bu açıdan ele alındığında, içsel işgücü piyasasının egemen olduğu ve temel üretim tarzının “ders kitabı yazmak” olduğu Türkiye’deki kurumsal yapıda Kongre düzenlemeye olan ilginin az olması beklenebilir. Nitekim Türkiye’de işletmecilik eğitiminin kökenleri 1930’lu yıllara kadar uzanmasına rağmen, kongre düzenleme görece yeni bir olgudur. Örneğin, İşletmecilik alanında ilk kongre 1. Türk İşletmecilik Kongresi adıyla, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi tarafından 1973 yılında düzenlenmiştir. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongreleri 1993 yılından bu yana düzenlenmektedir. Ulusal Pazarlama Kongreleri ise ilk kez 1976 yılında düzenlenmiş olmakla birlikte, ancak 1999 yılından bu yana her yıl düzenlenmektedir (<http://pazarlamakongresi.nevsehir.edu.tr>). Gerçekte, 1957 yılından bu yana çeşitli aksamalarla da olsa düzenlenen Muhasebe Kongreleri vardır, ancak bu kongrelerin yukarıdakilerden farklı olarak akademisyenler tarafından değil de çeşitli meslek kuruluşları (Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği ya da Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odalar Birliği gibi) tarafından düzenlendiği bilinmektedir (<http://www.tmud.org.tr>).

Bu çalışmada amacımız elbette ki Türkiye’de işletmecilik alanının tümünde kongre düzenleme olgusunu anlamak değildir. Ancak, bu alanda kongre düzenleme etkinliğinin neden 1980’li yıllardan bu yana yaygınlaştığı üzerine birkaç söz söylemek gerekirse, Üsdiken ve Erden (2001) ve Wasti ve Üsdiken’de (2005) belirtildiği gibi, bunun 1980 sonrası işletmecilik alanında yaşanan kurumsal değişimlerle ilgili olduğu söylenebilir. Belki de, 1980’den sonra tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de işletmecilik alanında bilimci Amerikan modeline doğru bir kayışın sonucu olarak kongre düzenleme etkinliğinin yaygınlaştığı düşünülebilir. Burada, 1980’den sonra kurulan YÖK gibi merkezi bir kurumun temel üretim biçimi olarak “makale yazmayı” özendirilmesi, artan işletme bölümü ve öğretim elemanı sayısı ve geleneksel mantığın egemen olduğu işletme okulları yanı sıra bilimci Amerikan modelini benimseyen okul ve öğretim elemanlarının sayısının artması, kongre düzenleme etkinliğini destekleyen bağlamsal değişimler olarak değerlendirilebilir. Sonuç olarak, bu bağlamsal değişimler yönetim/örgüt alanında bir kongre düzenleme düşüncesinin hayata geçirilmesi için elverişli bir ortam yaratmış olabilir.

Böylesi bir kurumsal bağlamda Kongre’nin nasıl doğduğu sorusuna dört akademisyenin verdiği yanıtlar, bizi şöyle bir sonuca yöneltmektedir: Kongreler, İstanbul ve Ankara’daki farklı üniversitelerde bulunan ancak bilimci mantığı paylaşan akademisyenlerin, yönetim/örgüt alanının işletmecilik içerisindeki sınırlarına ve alandaki üretim biçimi ve anlayışına ilişkin duydukları hoşnutsuzluktan doğmuştur. İstanbul kanadında, o zaman Boğaziçi Üniversitesinde çalışan Behlül Üsdiken, İşletmecilik

Kongrelerinden farklı olarak “yönetim ve örgüt alanıyla sınırlı” bir kongre düzenleme fikrini, o zamanlar her ikisi de İstanbul Üniversitesinde çalışan Tamer Koçel ve Beyza Oba’ya ilk kez 1992 yılı sonlarında açmıştır (Üsdiken görüşmesi). Ankara kanadında ise, bu alana özgü bir kongre düzenleme fikri, yine aynı yılda ancak farklı bir soruna çözüm bulmak amacıyla Bilkent, ODTÜ, Hacettepe ve Siyasal Bilgiler Fakültelerinin işletme bölümündeki öğretim üyelerinin yaptıkları toplantıların bir yan ürünü olarak ortaya çıkmıştır (Leblebici görüşmesi). Bu toplantılarda tartışılan temel sorun işletmecilik alanında “ortak doktora programı” düzenleme sorunu idi. İdari nedenlerle bu fikrin uygulamaya geçirilememesi üzerine, bu toplantılardan “en azından yönetim ve örgüt alanına özgü bir kongre düzenleyerek üniversiteler arası iletişimi sağlama” fikri doğmuştur. Her iki kentte de eş zamanlı ancak birbirinden bağımsız olarak ortaya çıkan kongre fikrini, bu iki şehri birbirine bağlayarak eyleme dökülmesini sağlayan kişi hiç şüphesiz ki Behlül Üsdiken olmuştur. Üsdiken, o zaman Bilkent’te çalışan Oğuz Babüroğlu’na ve onun vasıtasıyla aynı üniversitede bulunan Hüseyin Leblebici’ye kongre düzenleme düşüncesini iletmıştır. Hüseyin Leblebici ve Oğuz Babüroğlu zaten bu düşünceye hazır iken, Üsdiken, organizasyon güçlüğü ve parasal sıkıntılar gibi nedenlerle kongre fikrine başlangıçta pek sıcak bakmayan Tamer Koçel ve Beyza Oba’yı da ikna etmeyi başarmıştır (Koçel görüşmesi). Üsdiken son olarak, o zamanlar Boğaziçi Üniversitesinde misafir öğretim üyesi olan Nakiye Boyacıgiller’in de kongre düzenleme etkinliğine katılımını sağlamıştır. Sonuç olarak, kongre fikrinin nasıl hayata geçirileceği, örgütlenme biçiminin nasıl olacağına ilişkin ilk tartışmalarda rol alan çekirdek kadro altı akademisyenden oluşmuştur: Boğaziçi Üniversitesinden Behlül Üsdiken, İstanbul Üniversitesinden Tamer Koçel ve Beyza Oba, Bilkent Üniversitesinden Hüseyin Leblebici ve Oğuz Babüroğlu ve ABD’deki San Jose State Üniversitesinden olup o zamanlar Boğaziçi Üniversitesinde misafir öğretim üyesi olan Nakiye Boyacıgiller.

Kongre düzenlenmesine ön ayak olan akademisyenlerin yetiştikleri ve buldukları üniversitelere baktığımızda ortak noktalarının “bilimci gelenek” olduğunu görmekteyiz. Öncü akademisyenler ya bilimci Amerikan geleneğinin egemen olduğu Türkiye’deki ve/veya yine aynı geleneğin baskın olduğu İngiltere ya da ABD’deki yüksek öğrenim kurumlarından mezun olmuşlardır. Girişime ön ayak olan Behlül Üsdiken, lisans öğrenimini Boğaziçi Üniversitesinde, yüksek lisans öğrenimini İngiltere’deki *The City University*’de ve doktora öğrenimini İstanbul Üniversitesinde görmüştür. Nakiye Boyacıgiller, lisans, yüksek lisans ve doktora öğrenimini sırasıyla, Boğaziçi Üniversitesi, *University of California-Los Angeles* ve *University of California-Berkeley*’de görmüştür. Oğuz Babüroğlu, lisans ve yüksek lisans öğrenimini İngiltere’deki *University of Sussex* ve *Lancaster University*’de, doktora öğrenimini ise *University of Pennsylvania*’da görmüştür. Hüseyin Leblebici, lisans öğrenimini ODTÜ’de, yüksek lisans ve doktora öğrenimi ise *University of Illinois at Urbana-Champaign*’de görmüştür. Beyza Oba, lisans öğrenimini Boğaziçi Üniversite-

sinde, doktora öğrenimini ise İstanbul Üniversitesinde görmüştür. Son olarak Tamer Koçel ise lisans öğrenimini İstanbul Üniversitesinde, yüksek lisansı *Michigan State University*'de ve doktorasını tekrar İstanbul Üniversitesinde tamamlamıştır.

Görüldüğü gibi, söz konusu akademisyenler, Wasti ve Üsdiken (2005) ve Üsdiken'in (2003) çalışmalarında değerlendirildiği gibi bilimci Amerikan geleneğinin egemen olduğu Boğaziçi Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi gibi okullarda ya da bu anlayışın baskın olduğu ABD veya İngiltere'deki okullarda okumuşlardır. Kongre fikrinin ortaya atıldığı dönemde çalıştıkları okullara baktığımızda ise yine bilimci Amerikan geleneğini temsil eden Boğaziçi ve Bilkent Üniversitelerini görmekteyiz. Burada ilginç bir durum, temelde bilimci Amerikan geleneğinin hakim olduğu okullar temsil edilmesine rağmen, hem Avrupa geleneğinin hem de özellikle 1950'lerden sonra Amerika kökenli bilimleşme-öncesi ilkeler-işlevler geleneğinin harmanlandığı ve böylelikle "geleneksel" mantığı temsil eden İstanbul Üniversitesi bağlantısıdır (Üsdiken ve Erden, 2001). Bu bağlantı, öncü konumundaki Behlül Üsdiken'in ve Beyza Oba'nın Boğaziçi kökenli olmalarına rağmen İstanbul Üniversitesinde doktora yapmış olmaları, Tamer Koçel'in ise yüksek lisansını Amerika'da yapmasına rağmen, lisans ve doktora öğrenimi açısından İstanbul Üniversitesi geleneği içinde yetişmiş olmasıyla somutlaşmaktadır. Bu bağlantı söz konusu akademisyenlerin geleneksel mantığa sahip oldukları anlamına gelmemektedir. Aksine, Tamer Koçel'in görüşmede açık ve net olarak vurguladığı gibi, Kongreye öncülük eden ekip "pozitivist" bir anlayışa sahipti. Diğer yandan Behlül Üsdiken, "epey eskiden beri tanıdığı" arkadaşlarının olması yanı sıra, önereceği kongre modelini (yönetim/örgüt alanıyla sınırlı ve her yıl başka bir üniversitenin düzenleyeceği bir kongre modeli) benimseyeceklerini tahmin ettiği için, Kongre düzenleme fikrini ilk kez Beyza Oba ve Tamer Koçel'e götürdüğünü belirtmektedir. Dolayısıyla, bu da ilk kongreye öncülük edenlerin benzer anlayışa sahip olduklarını göstermektedir. İstanbul Üniversitesi bağlantısının kanımızca asıl önemi, bilimci anlayışı paylaşan akademisyenlerin geleneksel mantığın nasıl işlediğine, hangi nitelikte yayınlar çıkarıldığına dair bilgi edinmelerini sağlayan bir temas noktası oluşturmasıdır. Bu temas noktası, benzer anlayışa sahip akademisyenlerin geleneksel anlayışla ilgili benzer rahatsızlıklara sahip olmalarının zeminini oluşturmaktadır ki bu rahatsızlıklar da kongre düzenleme fikrinin doğmasının en önemli gerekçeleridir. İstanbul Üniversitesi bağlantısının bir diğer önemi ise, ileride de değineceğimiz gibi, İstanbul Üniversitesi'nin etkilediği ve böylelikle geleneksel anlayışın hakim olduğu diğer üniversitelerdeki öğretim elemanlarınca Kongre fikrinin kabul görmesini ve bu yönde bir kurumsal değişimin meşrulaşmasını kolaylaştırmasıdır.

Kongreye öncülük eden akademisyenlerin mevcut egemen mantıkla ilgili tatminsizliklerinin neler olduğu incelendiğinde, bilimci anlayışı paylaştıkları daha belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. Behlül Üsdiken, Kongre fikrini edinmesinde en önemli etmenin, bu alanda daha gelişmiş ülkelere, özellikle ABD'ye bakıldığında artık iş-

İşletmecilik Kongrelerinden ziyade disiplinler temele oturmuş kongrelerin düzenleniyor olmasının kendisini etkilemiş olabileceğini belirtmektedir. Dolayısıyla “herhalde bizde de böyle olsa daha iyi olur” düşüncesinin burada önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bunun yanı sıra, o yıllarda başladığı Türkiye’deki yönetim/örgüt yazını çalışmalarından, bu alandaki “halimizin pekiyi olmadığı” izlenimini edindiğini, dolayısıyla düzenlenecek kongrelerin bu sorunun çözülmesine katkı sağlayacağı düşüncesinin de Kongre fikrinin doğmasında etkili olduğunu belirtmektedir. Üsdiken son olarak, üniversiteler arasında ilişkilerin güçlenmesini sağlayacağı düşüncesinin de kongre düzenleme fikrini etkilemiş olabileceğini belirtmektedir. Benzer olarak Tamer Koçel, kongre düzenleme fikrinin gerisinde, üç temel rahatsızlığın olduğunu ifade etmektedir: (1) Türkiye’deki yönetim uygulamalarını tanımamamız, (2) akademisyenlerin birbirlerinin ne yaptığından haberdar olmaması ve (3) Türkiye’de çalışmaların daha çok kavramsal olup görgül çalışmaların yapılmaması. Dolayısıyla, düzenlenecek olan kongrelerle Türkiye’deki yönetim uygulamalarının görgül araştırmalarla ortaya çıkarılmasının önemli niyetlerden biri olduğunu belirtmektedir. Koçel, düzenlenen ilk kongrenin adının “Türkiye’de Yönetim Kongresi” olmasının, bu niyetin bir göstergesi olduğunu vurgulamaktadır. Hüseyin Leblebici ise, kongre düzenleme fikrinin gerisinde her bilim dalının kendi bünyesinde örgütlenmesi gereğine olan ortak inancın etkili olduğunu belirtmektedir. Bunun yanı sıra, Türkiye’de geleneksel olarak birbirlerinden kopuk olan akademisyenlerin, Kongre aracılığıyla iletişime geçebileceği, böylelikle kimler hangi araştırmaları yapıyorlar, nasıl yapıyorlar, veri nasıl toplanıyor gibi konularda karşılıklı öğrenme süreci başlatılabileceği düşüncesinin de önemli olduğunu vurgulamaktadır. Son olarak A. Selami Sargut, kongre düşüncesini ortaya atılmasında, kendisini daha ziyade “sosyal bilimci” olarak gören bir grup yönetim/örgüt akademisyeninin o zamana dek düzenlenen İşletmecilik Kongrelerinden duydukları memnuniyetsizliğin etkili olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla temel niyetin, İşletmecilik şemsiyesinden sıyrılarak yönetim/örgüt alanına “meşruiyet kazandırmak” olduğunu vurgulamaktadır. Bu grubun, herkesin kendi elemanını yetiştirdiği, kendi yayınlarını kendi dergilerinde yayınladığı, dışa kapalı geleneksel mantıktan hoşnut olmadığını, dolayısıyla kongreler aracılığıyla yönetim/örgüt alanında çalışanları bir araya getirerek, ortak bir alan yaratma niyetinin önemli olduğunu belirtmektedir.

Kongre fikrinin doğuşunu, kurumsal değişim yazını açısından değerlendirdiğimizde, henüz tam anlamıyla kurumsallaşmamış ve tarihsel süreçte ithal edilmiş çelişen kurumsal mantıkların bir arada yaşadığı bir örgütsel alanın, görece yeni mantığa mensup ve “yeni” merkezini oluşturan aktörlerinin, mevcut mantığa ilişkin duydukları rahatsızlıklardan yola çıkarak, alanı kendi anlayışları doğrultusunda etkileme çabası olarak değerlendirmek mümkündür. Bir örgütsel alanda bir yandan kurumsallaşma derecesi ve alanın dışa kapallığı, diğer yandan da aktörlerin alana normatif yerleşikliği azaldıkça, kurumsal değişim olasılığının artacağı ve değişimle-

rin de adım adım ilerleyen reformcu (*reformative*) değişimler olacağı belirtilmektedir (Greenwood ve Hinings, 1996). Kongre örneği, Greenwood ve Hinings'in (1996) bu savını destekler görünmektedir. Üsdiken ve çevresinin daha önce belirttiğimiz çalışmalarından, Türkiye'deki işletmecilik alanının Avrupa ve Amerika kökenli mantıkların etkisinde bir çeşitlilik yaşadığı ve özellikle 1980'lerden sonra bilimci Amerikan geleneği doğrultusunda değişmekte olduğunu bilmekteyiz. Bu anlamda Kongre fikrinin doğuşunu, Türkiye'de zaten var olan bir Amerika kökenli bilimci kurumsal mantığın temsilcilerinin, görece daha eski ve egemen olan Avrupa-Amerika melezi geleneksel mantığı değiştirme çabası olarak görmek mümkündür. Dolayısıyla, Kongre örneğinde kurumsal değişimin, kökenlerini doğrudan dışsal ekonomik, siyasal ve sosyal krizlerde aramak yerine, belki uzak ve uluslararası çevrede yaşanan ekonomik ve siyasal değişimlerin işletmecilik alanına yansımaları sonucunda oluşmuş farklı mantıkların tarihsel süreçte Türkiye'ye ithali sonucunda oluşan kurumsal çeşitliliğin yarattığı çelişkilerden doğduğunu söyleyebiliriz. Dolayısıyla, Kongre örneği, kurumsal değişim yazınındaki, "değişimin kaynağı dışsal etkiler midir içsel çelişkiler midir" tartışmasına da (Friedland ve Alford, 1991; Seo ve Creed, 2002; Leblebici vd., 1991) yeni bir boyut kazandırmaktadır. İlk bakışta, alandaki değişimin kaynağı içsel çelişkiler olarak görünse de, bu çelişkilerin kaynağı da ulusal ya da yerel bağlamdaki sınıfsal ya da çıkar çatışmaları değildir (Greenwood ve Hinings, 1996). Zaten, Türkiye'de geleneksel ve bilimci yönetim/örgüt akademisyenlerinin çıkarlarının çelişmesine zemin oluşturacak bir "pasta" (danışmanlık hizmetleri, projeler, üniversite-sanayi işbirliğinden doğan çalışmalar vs), ne o dönemde ne de günümüzde vardır. Bu çelişki daha ziyade, çevre ülke konumunda olan Türkiye'nin tarihin farklı dönemlerinde doğrudan ya da yurt dışında öğrenim gören öğretim elemanları aracılığıyla model aldığı merkez ülkelerdeki kurumsal mantıkları Türkiye'ye taşıması sonucunda oluşan bir çelişkidir. Dolayısıyla, farklı kurumsal mantıklar içinde yetişmiş öğretim elemanları, kendi kurumsal mantıklarına özgü uygulamaları "doğru" kabul ederken diğer mantığın uygulamalarından "rahatsızlık" duymaktadır.

Burada, mevcut mantıktan rahatsızlık duyan "kurumsal girişimcilerin" alandaki konumları, kurumsal değişimin doğasını anlamak için önemlidir. Öncelikle belirtmek gerekirse, bu aktörler alanın çevresinde bulunan aktörler değildir. Diğer bir deyişle, Kongre fikrini ortaya atan akademisyenler, Türk işletmecilik alanının görece saygınlığı düşük, kenarında yer alan üniversitelerde çalışan öğretim elemanları değildirler. Tam aksine, önce 1950'li yıllarda daha sonra da 1980'li yıllarda bilimci Amerikan mantığının model alındığı Boğaziçi, ODTÜ ve Bilkent gibi saygınlığı bir hayli yüksek üniversitelere mensup öğretim üyeleridir. Dolayısıyla, Kongre örneğinde, kurumsal değişimin kaynağının alanın çevresindeki aktörler olduğunu (Leblebici vd., 1991) söylemek mümkün değildir. Burada geçerli olan durum daha çok Greenwood, Suddaby ve Hinings'in (2002), değişimin, alanın hem merkezinde hem

de sınırında yer alan aktörlerden kaynaklanmasına benzemektedir. Buna göre, alanın merkezinde olan aktörler uluslararası düzeyde farklı kurumsal mantıklara daha sıkça maruz kaldıkları için, makro plandaki değişimleri alana taşıyarak değişimi tetiklerler. Kongre örneğinde benzer olarak, yurtiçinde ya da yurtdışında görece daha yeni bilimci Amerikan mantığı içinde yetişen akademisyenler, o modelin uygulamaları doğrultusunda alanı etkilemeye çalışmışlardır. Bilindiği gibi, yönetim/örgüt alanı işletmecilik bilim dalı içindeki kimliğini ABD’de 1930’lu yıllarda oluşturmuştur. Nitekim ABD’de yönetim/örgüt alanına özgü kongre olan *Academy of Management (AOM)* toplantıları 1936 yılından bu yana düzenlenmektedir. Diğer yandan, bu toplantıların Avrupa’daki eşdeğeri olan *European Group of Organization Studies (EGOS)* toplantıları 1973 yılından bu yana düzenlenmektedir (Lammers, 1998). Dolayısıyla, Türkiye’de de bunun böyle yapılması gerektiğini düşüncelerinde, belki de farkında olmadan, bu örnekleri model almaları söz konusudur.

Biz bu çalışmada Kongre düzenleme fikrini ortaya atan çevreye “yeni merkez” demeyi tercih etmekteyiz. Bu gruba, saygınlığı görece yüksek okullarda bulunmaları “merkez” niteliği, görece yeni ve hatta Türkiye’de ve dünya’da yükselen mantığı temsil etmeleri de “yeni” niteliği kazandırmaktadır. Türk yönetim/örgüt alanında “eski merkezi” ise İstanbul Üniversitesi ve çevresi temsil etmektedir. Bu Üniversite’de pratiğe dönük Avrupa kökenli mantık ile Amerika kökenli bilimleşme-öncesi evrenselci ilkeler-işlevler mantığının melezi biçiminde oluşmuş bir mantığın geleneksel olarak hakim olduğunu Üsdiken ve çevresinin çalışmalarından bilmekteyiz. İstanbul Üniversitesindeki akademisyenlerin, bir yandan yayınladıkları ders kitapları, diğer yandan diğer üniversitelere öğretim elemanı yetiştirme yoluyla bu mantığı yıllar itibarıyla alandaki yaygın mantık haline getirdiği bilinmektedir. Burada ilginç olan nokta, Kongre düzenleme fikrini ortaya atan aktörlerin yeni mantığa yerleşik olmakla birlikte eski mantığa da aşina olmalarıdır. Greenwood ve Hinings’in (1996) belirttiği gibi, eski mantığa tamamen yerleşik olmaları onların, çok önemli başarısızlıklar olmadığı sürece mevcut mantıktan bir rahatsızlık duymalarını ve dolayısıyla kurumsal değişimi başlatmalarını engelleyebilirdi. Diğer yandan, tamamen yeni mantık içine yerleşik olmaları da, kendi mantıkları çerçevesinde çalışıp eski mantıktan haberdar olmamalarına ve dolayısıyla onu değiştirme derdi edinmemelerine neden olabilirdi. Clemens ve Cook’un (1999) belirttiği gibi, çeşitliliğin ve çelişkilerin yüksek olduğu bir alanda, aktörlerin farklı kurumsal mantıkların farkında olmaları ve kendi mantıklarına aşırı yerleşik olmamaları kurumsal değişim şansını artırmaktadır. Kongre’nin öncüleri bu özellikleri ile kurumsal değişimin gerçekleşebilmesi için gerekli olan çeşitli tatminsizliklerin “farkında olma” ve bu tatminsizlikleri dile getirme koşullarını yerine getirmektedirler (Greenwood ve Hinings, 1996; Seo ve Creed, 2002). Greenwood ve Hinings’in (1996) düşüncelerine dayanarak, ileride daha ayrıntılı olarak inceleyeceğimiz gibi, böylesi bir değişim-

min, eski mantığı tamamen dışlayan ya da onun yerine geçici radikal bir değişimden çok, zaman içinde adım adım onu değiştirici bir niteliğe sahip olduğunu söyleyebiliriz. Burada önemli bir husus, yine ileride daha ayrıntılı olarak inceleyeceğimiz gibi, Kongre fikrinin öncüleri “geleneksel mantığı dışlayarak ayırıcı bir kongre düzenleme” fikrini hiç akıllarına getirmeden, mümkün olduğunca fazla üniversiteyi kapsayan bir yapıyla geleneksel mantığı dönüştürmeyi hedeflemişlerdir. Sanırız ki, öncü grubun böylesi bir “dert” edinmesinin gerisinde, alanı “doğru” bildikleri yönde dönüştürme ve bilimsel gelişmeye ulusal düzeyde katkıda bulunma arzusu olsa gerektir.

3. Kongre'nin Örgütlenmesi ve Kurumsallaşması

Daha önce belirttiğimiz gibi, Behlül Üsdiken'in yönetim/örgüt alanına özgü kongre düzenleme fikrinin önemli boyutlarından biri, kongrelerin herhangi bir üniversitenin tekelinde olmaksızın farklı üniversitelerden akademisyenlerin oluşturduğu bir örgütlenme ile yürütülmesi idi. Dolayısıyla, bu örgütlenme sonucunda oluşturulacak bir yapının, her yıl hangi üniversitenin kongreyi düzenleyeceğine karar vermesi öngörülmekteydi. Türkiye'de İşletmecilik alanında o zamana dek yaygın uygulamanın, kongre düzenlemek isteyen üniversitenin herhangi bir üst kuruldan izin almadan kongreyi düzenlemesi şeklinde olduğu dikkate alındığında, öngörülen bu yapı Türkiye için “yeni” bir uygulamaydı. Ancak, yurtdışındaki benzer örneklere aşına olan altı kişilik çekirdek kadroda bu fikir kolaylıkla kabul gördü. Behlül Üsdiken ve Hüseyin Leblebici'nin belirttiği gibi, belki tam bir örnek alma değil ancak Avrupa'da 1973 yılından bu yana yapılan EGOS kongreleri, bu örgütlenme biçiminin benimsenmesinde esin kaynağı olmuştur. Avrupa Birliği'nin zorlaması üzerine 1997 yılında hukuki bir varlığa dönüşmek zorunda kalan EGOS, Türkiye'de Kongre düzenleme fikrinin geliştiği 1990'lı yılların başlarında “enformel ilişkiler ağı” şeklinde faaliyet göstermekteydi. Behlül Üsdiken, o yıllarda bu yapıdan etkilenerek “bizde de böyle olabilir” düşüncesinde olduğunu belirtmektedir. Gruptaki akademisyenlerin büyük ölçüde ABD deneyimi olmasına rağmen neden AOM değil de EGOS esin kaynağı oldu sorusuna verdiği yanıtta Leblebici, kurulması ve yürütülmesi görece daha kolay bir yapı olması nedeniyle EGOS'un tercih edildiğini belirtmiştir. Leblebici'ye göre temel sorunlardan biri kongrelerin organizasyonunun ve mali yükünün kim tarafından üstlenileceği idi. AOM seçeneğinde var olan dernekleşme ve derneğin kongreleri üstlenmesi, hem Türkiye'deki dernekleşme sürecinin sıkıntılı olması, hem de ilave kaynak gerektirmesi nedeniyle kabul görmemiştir. Bunun yerine, çekirdek kadronun her yıl seçeceği farklı bir üniversitenin bu işin organizasyonunu ve mali yükünü kendi kaynakları ile karşılaması daha pratik bir yol olarak görülmüştür.

Leblebici'nin belirttiğine göre ilk toplantılarda üzerinde durulan konulardan biri de, Kongre'de sunulmak üzere önerilen bildirilerin, çekirdek kurul tarafından mı,

Kongre’yi o yıl düzenleyen üniversitenin oluşturacağı bir kurul tarafından mı, yoksa her ikisinden bağımsız bir takım kurullar tarafından mı seçileceği idi. Çekirdek kadro düşünce olarak ilk ya da üçüncü seçeneği sıcak bakmasına rağmen (Üsdiken görüşmesi), o yıl kongreyi düzenleyen üniversitenin öğretim üyelerinin bildirimleri seçmesi teknik kolaylıklar nedeniyle uygun görülmüştür (Leblebici görüşmesi). Leblebici’ye göre ilk örgütlenmesi ile Kongre’yi EGOS’tan ayıran en önemli farklılık alt çalışma konularının başında bulunan ve bildirimleri seçip oturumları yöneten grup sorumlularının (*convenors*) olmaması idi. Ancak buna rağmen, ilk toplantılarda gelen bildirimleri belirli esaslara göre sınıflandırarak benzer alt gruplar yaratılabileceği düşünülmekteydi (Leblebici görüşmesi). Örneğin, ilk toplantılarda, konu başlıklarının, *yönetim, yöneticilik, insan kaynakları yönetimi, örgüt kuramı, örgütsel davranış, stratejik yönetim, uluslararası yönetim ve kamu yönetimi* olması düşünülmüş, ayrıca bildirimlerin niteliklerine göre (1) tamamlanmış çalışmalar, (2) taslak çalışmalar ve (3) doktora tez çalışmaları şeklinde gruplandırılacağı öngörülmüştür (Tamer Koçel görüşmesi). Daha sonraki yıllarda ikinci değil ancak birinci grupta kısmen benimsenerek değerlendirme komitelerinin oluşturulmasıyla EGOS modeline biraz daha yaklaşıldığı söylenebilir. Ancak, oturumların, Türkiye’deki yaygın ve geleneksel uygulamaya uygun olarak, “alanın kıdemli ve saygın hocaları” tarafından yönetiliyor olması, Kongre örgütlenme biçiminin bu yanına, yabancı ile yerli uygulamanın bir arada olduğu “brikolaj” (Campbell, 2004) görünümünü kazandırmaktadır.

Bu toplantılarda alınan kararlardan bir diğeri ise kongrenin dilinin Türkçe olması ve kapsamının “ulusal” olması idi. Tamer Koçel’in belirttiği gibi, toplantılarda karşı fikirler gündeme gelse de çoğunluğun mutabakatıyla “Türkçe yönetim/örgüt yazınının gelişmesine katkıda bulunmak” amacına dönük olarak bu karar alınmıştı. Bu toplantılarda ayrıca, ilk kongrenin İstanbul Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi ortaklığında İstanbul’da yapılmasına karar verildi. Yürütücülüğünü Tamer Koçel’in yaptığı bu kongrede tüm üniversitelere yazılar yazılarak kongreden haberdar olmaları sağlandı. İlk toplantılarda bulunan üç katılımcının da vurguladığı gibi, bu aşamada en önemli kaygı, yeterli sayıda bildiri önerilmemesi olasılığı idi. İlk kongreye yaklaşık 40 bildiri önerildi ve bu bildirimlerin hemen hepsi danışma kurulunca kabul edildi. Hüseyin Leblebici’ye göre kabul oranının bu kadar yüksek tutulmasının en önemli nedeni, gelecek yıllarda daha yüksek oranlarda katılımlarla, Kongre’nin sürekliliğinin sağlanması idi çünkü kongrenin bir iki kez düzenlendikten sonra bir daha düzenlenmemesinden kaygı duyuluyordu. Sonuç olarak, Tablo 1’de görüldüğü gibi, 20–22 Mayıs 1993 tarihlerinde Pamukbank’ın Silivri’deki Eğitim Merkezinde “Türkiye’de Yönetim Kongresi” adı altında yapılan kongrede toplam 37 bildiri sunuldu. Kongre sonunda, zaten az sayıda olan bildiri sahiplerinin de katılımıyla yapılan toplantıda, Kongre’nin devam edip etmeyeceği, kaç yılda bir yapılması gerektiği gibi konular tartışıldı. Behlül Üsdiken, başlangıçta bu konuda

kendisinin “kötümser” olduğunu ve Kongre’nin iki yılda bir yapılmasının iyi olacağını düşündüğünü, ancak diğerlerinin daha iyimser olduğunu ve nitekim Dokuz Eylül Üniversitesi’nden Ceyhan Aldemir’in ikinci kongreyi düzenlemeye talip olduğunu belirtmektedir. Önerinin kabul görmesi üzerine, ikinci kongre “İkinci Yönetim Kongresi” adı altında İzmir’de düzenlendi. İlk kongre öncesinde benimsenen, önerilen bildirilerin, düzenleyen üniversite tarafından değerlendirilmesi fikri, bu kongrede de uygulandı ve birincisine yakın sayıda (38) bildiri kabul edildi.

İzleyen yılda İstanbul Teknik Üniversitesi’nce İstanbul’da “Üçüncü Ulusal Yönetim Kongresi” adı altında yapılan kongre, Kongre’nin hangi kitleye dönük olması gerektiğine dair tartışmaların yaşandığı ve bu nedenle Kongre’nin kimliğinin oluşması açısından önemli bir kongre olarak değerlendirilmektedir. Tamer Koçel ve A. Selami Sargut’un belirttiği gibi, Kongre yürütücüsü Selime Sezgin’in inisiyatifi doğrultusunda Kongreye iş hayatından yöneticiler ve iş insanları çağrılmış ve konuşma yapmaları sağlanmıştır. Kongre fikrini oluşturan çekirdek kadro, bu kongrenin renkli ve parlak geçtiğini kabul etmekle birlikte, yönetici ve iş insanlarının kongreye katılmasını açıkça eleştirmişlerdir. Tamer Koçel ve A. Selami Sargut’un belirttiği gibi, açık açık konuşulmamakla birlikte, çekirdek kadronun kafasındaki Kongre anlayışı, “akademisyenlerle uygulayıcıların” bir araya geldiği değil, “akademisyenlerin” bir araya geldiği bir Kongre anlayışı idi. Nitekim bu kongrede edinilen deneyim doğrultusunda, çekirdek kadronun izleyen kongrelerin “akademisyenlerin akademisyenlere konuştuğu kongreler” olmasını büyük ölçüde sağladığı söylenebilir. Dolayısıyla, üçüncü kongreyi, yönetim/örgüt alanında “kim/ne için bilgi üretmeliyiz?” sorusuna ilişkin “uygulama/yöneticiler için – bilmek için” tartışmasına bir zemin oluşturduğu ve çekirdek kadronun “bilmek için” seçeneğinin altını daha belirgin olarak çizip Kongre’nin kimliğini bu yönde şekillendirmesine vesile olduğu bir kongre olarak değerlendirmek gerekir.

ODTÜ’de düzenlenen dördüncü kongre ise tam tersine, belki de bir öncekine bir tepki olarak, yeni mantığın sertçe uygulandığı bir kongre olarak değerlendirilebilir. Günümüze dek benimsenen “Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi” adının ilk kez kullanıldığı bu kongrenin yürütücülüğünü Muhan Soysal yapmaktaydı. Kongrelerde, sunulan bildirilere yönelttiği sert eleştirilerle tanınan Muhan Soysal’ın bu niteliğinin kongreye bir yansıması olarak, Kongrelerin devamını sağlamak kaygısıyla önceki senelerde bir ölçüde esnek tutulan bildiri kabul ölçütleri, bu kongrede katı bir biçimde uygulanmıştır. Böylelikle, Tablo 1’de de görüldüğü, ilk iki kongrede 37–38 düzeyinde olan bildiri sayısı, üçüncü kongrede 84’e çıkarken, bu kongrede 19’a düşmüştür. Önerilen bildiri sayılarının ne olduğu bilinmediği için kesin bir yargıya varmak mümkün olmamakla birlikte, katılımcıların değerlendirmelerinden, ilk üç kongrede önerilen bildirilerin büyük bir çoğunluğunun kabul edildiği, dördüncü kongrede ise bildirilerin büyük ölçüde “tırpanlandığı” anlaşılmaktadır. Gerçi, ODTÜ’de düzenlenen kongredeki 19 rakamı, “basılmaya değer bulunan” bildirile-

rin sayısıdır. Dolayısıyla, bu kongrede “sunulan” bildirilerin sayısının bir miktar daha yüksek olması beklenir. Ancak, bu rakamın gerçekte ne olduğu kesin olarak bilinmemekle birlikte, 30 civarında olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların değerlendirmelerinden edindiğimiz izlenim, kongreyi tasarlayan ve yönlendiren çekirdek kadroya göre, gerek bildiri kabulünde gerekse bildiri sunumunda yeni mantığın bilimci yanına dayanarak sert eleştiriler yöneltmek, bildirilerin “nasıl olması gerektiği” konusunda mesaj vermesi açısından yararlı olsa da, Kongre’nin sürekliliğini tehlikeye düşüren bir tutumdur. Hüseyin Leblebici’nin belirttiği gibi, çekirdek kadronun temel düşüncesi, bildirileri (bilimci anlayışa göre) “kötü de olsa” katılımcıların (özellikle gençlerin) kongreye “gelmesini” sağlamaktır. Katılımcının kongreye gelmesini sağladıktan sonra, “kızmadan”, neden bunu böyle yaptın, neden bu soruyu sordun, ya da burada temel soru ne, neden bunu öğrenmek istiyorsun gibi sorular yönelterek karşılıklı öğrenmeyi sağlamak temel amaçtı. Başta da belirttiğimiz gibi, çekirdek kadronun derdi, “bilimci anlayışı benimseyen kişiler olarak gelin kendi aramızda bir kongre düzenleyelim” değil tam tersine, geleneksel anlayışı izleyen akademisyenlerle temas sağlayarak onların anlayışını bilimci yönde dönüştürmektir.

Kanımızca, son iki kongrede önce uygulamaya dönük sonra da bilimci mantığın aşırı uçlarına savrulan Kongre, 1997 yılında Başkent Üniversitesince düzenlenen beşinci kongrede mecrasını bulmuş görünmektedir. Kongre için “dönüm noktası” niteliğinde olan beşinci kongrenin özelliği, ilk kez “Danışma Kurulu” adıyla farklı üniversitelerden akademisyenlerin bulunduğu bir kurulun oluşturulmasıdır. Behlül Üsdiken’in vurguladığı gibi, bu fikri hem ortaya atan hem de o kongrede bizzat uygulayan kişi A. Selami Sargut’tur. Kongre yürütücüsü olarak Sargut, başlangıçta belirlenen ilkeye uygun bir biçimde, farklı üniversitelerden akademisyenleri kongre öncesinde toplantıya çağırarak, kongreye ilgili önemli kararların bu kurulca alınmasını sağlamıştır. Sargut, Danışma Kurulu oluşturma fikrinin, ev sahibi üniversitenin bütün kararları aldığı bir yapıdan, sorumluluğun daha geniş olarak paylaşıldığı bir yapıya dönüştürülerek, Kongre’nin kurumsallaşması gerektiği düşüncesinden doğduğunu belirtmektedir. Sargut bu düşünceyle, farklı üniversitelerden akademisyenleri arayarak tasarladığı danışma kuruluna katılıp katılmayacaklarını sormuş ve önerisi hem çekirdek kadro hem de öneri götürülenlerin hepsi tarafından kabul görmüştür. Sonuç olarak, 1997 yılı Şubat ayında Tablo 2’de görülen ilk Danışma Kurulu (sadece Beyza Oba’nın eksikliğinde) Başkent Üniversitesi Kızılcahamam Tesislerinde toplanmıştır. Danışma Kurulu’nu oluşturan akademisyenlere bakıldığında, Kongre’nin çekirdek kadrosunu oluşturan Behlül Üsdiken, Tamer Koçel, Beyza Oba ve Hüseyin Leblebici’nin kurulda yer aldığını görmekteyiz. İlk kadroda bulunan Oğuz Babüroğlu izleyen toplantılara ilgisinin azaldığı, Nakiye Boyacıgiller ise ABD’ye döndüğü için kurulda yer almamıştır. Ancak bu arada, Bilkent Üniversitesinden ayrılarak tekrar *University of Illinois*’ye dönen Hüseyin Leblebici Kongreye

olan ilgisini sürdürmeye devam ederek kurulda yer almıştır. Yeni üyeler ise, Anadolu Üniversitesinden Şan Öz-Alp, ODTÜ'den Muhan Soysal ve Alaeddin Tileylioğlu, Ankara Üniversitesinden Ali Erkan Eke, Dokuz Eylül Üniversitesinden Ceyhan Aldemir, Hacettepe Üniversitesinden Hikmet Timur, Bilkent Üniversitesinden Ümit Berkman ve Başkent Üniversitesinden A. Selami Sargut'tur. Dolayısıyla, ilk kadronun mensup olduğu üniversitelere (Boğaziçi, İstanbul, Bilkent Üniversiteleri), bu süre zarfında kongre düzenleyen yürütücülerin mensup olduğu üniversiteler eklenmiş (İTÜ hariç, Dokuz Eylül, ODTÜ ve Başkent Üniversiteleri) ve ayrıca Hacettepe, Ankara ve Anadolu Üniversiteleri temsilcileri kadroya dahil edilmiştir. Sonuç olarak, bu açılımın sınırlı bir açılım olduğunu söylemek mümkündür. Örneğin, işletme bölümlerinin bulunduğu, İstanbul Marmara Üniversitesi, Ankara Gazi Üniversitesi, Erzurum Atatürk Üniversitesi, Adana Çukurova Üniversitesi, Kayseri Erciyes Üniversitesi, Konya Selçuk Üniversitesi, Bursa Uludağ Üniversitesi gibi üniversiteler kurulda yer almamaktadır. Doğal olarak, coğrafi ve sosyal olarak yakınlığın yanı sıra, çekirdek gruptakine yakın anlayışa sahip akademisyenlerin kurula davet edildiği düşünülebilir. Kongre'ye yönelik çeşitli tepkilere gerekçe olacak bu sınırlılığın bir başka nedeni, bir yandan kurumsallaşmayı sağlarken diğer yandan da özellikle çekirdek kadronun yerleştirmeye çalıştığı bilimci anlayışın etkisinin azalmasına neden olacak "kontrolü yitirme" kaygısı olabilir. Asıl niyet, kongreyi adım adım adı geçen üniversitelere de yaymak ve Danışma Kurulu'nu diğer üniversitelere de açmaktır. İleride de nitekim böyle olacaktır.

İlk Danışma Kurulu'nun 1997 yılının Şubat ayında Başkent Üniversitesi'nin Kızılcahamam tesislerinde yaptığı 2,5 gün süren toplantısında, önemli kararlar alındığı anlaşılmaktadır. Öncelikle, Kongre'ye önerilen bildirilerin Danışma Kurulunca değerlendirilmesine karar verildi. Daha önce belirttiğimiz, çekirdek kadronun aklında olan ancak teknik nedenlerle gerçekleştiremeyip ev sahibi üniversiteye devrettiği değerlendirme yetkisini, bu yolla merkezileştirdiğini söylemek mümkündür. Bilindiği gibi, ilk kongre zaten İstanbul ve Boğaziçi Üniversiteleri tarafından yapıldığı için bildiriler aynı zamanda çekirdek kadroda bulunan kişiler tarafından değerlendirilmiş, ardından gelen üç kongrede ise ev sahibi üniversitelerin elemanlarınca değerlendirilmişti. Bu kararlar, kontrollü bir biçimde genişlemiş olan çekirdek kadro, hangi bildirilerin kongrede sunulacağına hangilerinin sunulamayacağına karar vermek suretiyle, "geleneksel anlayışı bilimci anlayışa dönüştürme" amacını doğrudan uygulama imkânı bulmuştur. İkinci karar ise, ayrıntılarını izleyen bölümde inceleyeceğimiz, bildirileri değerlendirmede hangi kriterlerin esas alınması gerektiği ile ilgiliydi. Beklendiği gibi, kriterler büyük ölçüde bilimci anlayışa uygun olarak belirlenmişti: Bildiriler, mümkünse alan araştırmasına dayalı olacaktı, kavramsal olacaksa da yeni bir şey söylemeliydi. Üçüncü olarak, örnek araştırmaların yer aldığı bir dergi çıkarılması fikri ilk kez bu toplantıda gündeme getirilmişti. Dolayısıyla, 2001 yılında Danışma Kurulu'nun önderliğinde Başkent Üniversitesi'nin yürü-

tücülüğünde yayım hayatına başlayacak olan *Yönetim Araştırmaları Dergisi*'nin (YAD) temelleri bu toplantıda atılmış olmaktadır.

Tablo 2. Yıllar İtibariyle Kongre Danışma Kurulu Üyeleri

Üyeler	Üniversite	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Ceyhan Aldemir	Dokuz Eylül													
Ümit Berkman	Bilkent													
Dursun Bingöl	Atatürk-Gazi													
A. Erkan Eke	Ankara													
Mümin Ertürk	Kayseri													
Tamer Koçel	İstanbul - İKÜ													
Hüseyin Leblebici	Bilkent - UIUC													
Beyza Oba	İstanbul - Bilgi													
Şan Öz-Alp	Anadolu													
Zeyyat Sabuncuoğlu	Uludağ													
A. Selami Sargut	Gazi - Baskent													
Fulya Sarvan	Akdeniz													
Muhan Soysal	ODTÜ													
Alaeddin Tileylioğlu	ODTÜ													
Hikmet Timur	Hacettepe													
Ömer Torlak	ESOGÜ													
Hayri Ülgen	İstanbul													
Behlül Üsdiken	Boğaziçi- Sabancı													
Engin Yıldırım	Sakarya													
Uğur Yozgat	Marmara													

Kongre'nin en yüksek karar organı olarak Danışma Kurulu'nun etkinlikleri 1997 yılından bu yana kurumsallaşarak sürmüştür. Danışma Kurulu, kongre düzenlenmeden iki ay önce toplanıp bildirimleri değerlendirmekte, kongrenin akışına, oturum sayısına, düzenlenecek olan ilave etkinliklere (panel, çalıştay vb) dair o yılki kongre yürütücüsünün önerilerini değerlendirmekte ve kongrenin birinci günü akşamı, bir sonraki yıl kongrenin nerede yapılacağına karar vermektedir (Tamer Koçel görüşmesi). Danışma Kurulu'nun oluşturulduğu 1997 yılından 2009 yılına kadar yapılan kongrelerin Bildiri Kitapları ve 2009 Mayıs ayında yapılacak olan onyedinci kongrenin web sayfasını incelediğimizde, Tablo 2'de görüldüğü gibi, Kurul üyeliklerinde bazı değişiklikler olduğu görülmektedir. Tamer Koçel ve Behlül Üsdiken'e göre bu değişikliklerin üç temel nedeni bulunmaktadır. Bazı üyeler, zaman ayıramadıklarından ya da ilgilerini yitirdiklerinden ötürü Kuruldan ayrılmışlardır. Örneğin, ilk Danışma Kurulunda bulunan Ali Erkan Eke, Hikmet Timur, Beyza Oba ve 1999 ve

2001 yıllarında kongre dönem başkanı olarak Kurula giren Mümin Ertürk ve Hayri Ülgen bu şekilde ayrılmışlardır. İkinci neden ise, o yıl kongreyi düzenleyen üniversiteye mensup öğretim üyesinin dönem başkanı olarak Danışma Kurulu'na girmesi şeklinde olmuştur. Tamer Koçel, bu katılımın kongrenin düzenlendiği yıl ve ertesi yıl olmak üzere iki yıl ile sınırlı olduğunu belirtmesine rağmen, tabloda da görüldüğü gibi, bu katılımın söz konusu dönem başkanı ilgisini ve katkısını sürdürdüğü sürece devam ettiği anlaşılmaktadır. Örneğin, Tablo 1'deki kongreleri düzenleyen üniversitelerin temsilcileri olarak, Fulya Sarvan, Zeyyat Sabuncuoğlu, Uğur Yozgat, Dursun Bingöl ve Engin Yıldırım bu şekilde kurulda yer almaktadırlar. Son olarak, vefat nedeniyle aramızdan ayrılan Muhan Soysal bulunmaktadır. Muhan Soysal'ın anısına 2007 yılında En İyi Bildiri Ödülü konulmuştur. Danışma Kurulu ödül için önerilen bildirileri inceleyerek, ödül alacak bildirilere karar vermekte ve kongrenin son gününde yapılan, artık gelenekselleşmiş olan son oturumda ödül sahiplerine ödülleri vermektedir.

Danışma Kurulu'nun gelinen noktadaki görünümüne bakıldığında, zaman içinde merkezdeki üniversitelerden çevredeki üniversitelere doğru kapsamını genişlettiği söylenebilir. Başlangıçta, kurulda sadece İstanbul, Ankara, İzmir ve bu kentlerin etki alanında bulunan Eskişehir'deki üniversiteler temsil edilirken, zaman içinde Antalya, Bursa, Sakarya ve Erzurum'da bulunan üniversitelerimizin temsilcileri kurula katılmışlardır. Dolayısıyla, çekirdek kadronun "alanı kapsayarak dönüştürme" amacı doğrultusunda uyguladığı yayılma politikasının işlediği anlaşılmaktadır. Bu politika, kanımızca, başlangıçta Kongre'ye karşı oluşan bazı tepkilerin yumuşamasında da etkili olmuştur. Tamer Koçel ve A. Selami Sargut'un değindiği bu tepkiler kanımızca iki grupta toplanabilir. İlki, özellikle dördüncü ve beşinci kongrelere önerdikleri bildirilerin reddedilmesi üzerine kıdemli akademisyenlerin gösterdiği tepkidir. Bu, geleneksel anlayışla bilimci anlayışın en az iki açıdan çatışmasını temsil etmesi nedeniyle önemlidir. İlki, ileride daha ayrıntılı inceleyeceğimiz gibi, bir bilimsel çalışmanın nasıl olması gerektiğine ilişkin bir çatışmadır. İkincisi ise, akran değerlendirmesinin "unvandan bağımsız olarak" yapılması ile ilgilidir. Akran değerlendirmesi anlayışına göre kıdemli bir akademisyene ait bildiri pekala reddedilebilmekte, bu ise akran değerlendirmesi uygulamasının pek oturmadığı ve "unvanlara" karşı aşırı duyarlılığın söz konusu olduğu Türk akademik geleneğinde çeşitli tepkilere neden olmaktadır. Tepkiler, bildirinin neden reddedildiğine dair kongre yürütücüsünden gerekçe talep etme ve/veya bulunduğu üniversitedeki diğer öğretim elemanlarını kongreye katılmama konusunda etkileme şeklinde olabilmekteydi. İkinci tür tepki ise, genel olarak Kongre faaliyetlerine dahil edilme ve özel olarak Danışma Kurulu'nun kompozisyonu ile ilgilidir. Özellikle geleneksel anlayış içinde saygın bir konumda olduğunu düşünen kıdemli akademisyenler, Kongreyle ilgili çeşitli faaliyetlere ve özellikle Danışma Kurulu'na ve *Yönetim Araştırmaları Dergisi*'nin oluşumuna kendilerinin davet edilmemesini hoş karşılamamışlardır. Bu

nedenle çeşitli zeminlerde Danışma Kurulu'nun herhangi bir yasal yetkeye dayanmaması nedeniyle "meşruiyeti" sorgulanmış ve dernekleşme talepleri gelmiştir. Ancak zaman içinde kongreler, tepkilerin geldiği özellikle İstanbul çevresindeki üniversitelere genişletilerek, daha geniş çaplı katılım sağlanmış ve eleştiriler görece azalmıştır.

Danışma Kurulu'nun işleviyle ilgili önemli bir değişiklik ise, bildirimleri değerlendirmek üzere Değerlendirme Komitelerinin oluşturulmasıdır. Behlül Üsdiken ve Tamer Koçel böylesi bir değişikliğin temel nedeninin, artan bildiri sayısına Danışma Kurulu'nun yetişememesi olduğunu belirtmektedirler. Sarvan'ın (2002) ifadesiyle, 2001 yılında düzenlenen kongrede Danışma Kurulunca kararlaştırılan Değerlendirme Komiteleri oluşturma fikri ilk kez 2002 yılında Akdeniz Üniversitesince hayata geçirilmiştir. Bunun için, *örgüt kuramı, örgütlerde davranış, stratejik yönetim ve insan kaynakları yönetimi* olmak üzere dört alt komite oluşturulmuştur. Dolayısıyla, ilk kez çekirdek kadronun 1993 yılında düşündüğü alt gruplar, *yönetim, yöneticilik, uluslararası yönetim ve kamu yönetimi* hariç, 2002 yılında hayata geçmiş olmaktadır. Her alt komitede, Danışma Kurulunca seçilen ikişer öğretim elemanı bulunmaktadır. Değerlendirme komitesinde bulunan her öğretim elemanı önerilen bildirimleri, A (kabul edilenler), B (kararsız kalınanlar) ve C (reddedilenler) olmak üzere üç gruba ayırmakta ve Kongreden iki ay önce toplanan Danışma Kurulu toplantısında, sonuçları diğer değerlendirme komitesi üyesiyle paylaşmakta ve daha sonra birlikte o alanla ilgili olan Danışma Kurulu üyesiyle birlikte tekrar bir değerlendirme yapılmaktadırlar. Değerlendirme komitesi üyelerinin uzlaştığı karar genellikle nihai karar olarak değerlendirilirken, anlaşmazlık durumunda nihai karar ilgili Danışma Kurulu üyesi tarafından, gerekirse Danışma Kurulu tarafından verilmektedir. Dolayısıyla, Değerlendirme Komitesi uygulaması, artan iş yükü nedeniyle Danışma Kurulu'nun yetkilerini sınırlı olarak alt komitelere devrettiği bir uygulama olarak değerlendirilebilir.

Danışma Kurulu'nun yapısında gelecekte ortaya çıkabilecek değişikliklerden biri, kurulun "gençleştirilmesi" ile ilgilidir. Görüşme yapılan dört katılımcının da vurguladığı gibi, Danışma Kurulu'nun şu anda tartıştığı önemli konulardan biri, Danışma Kurulu'nun nasıl sistematik bir biçimde görece daha genç akademisyenlerin katılımını sağlayarak yenileneceğidir. Burada elbette ki, açıkça dile getirilmeyen ama akıllarda yer aldığı aşikâr temel kaygı, bir başarıya imza atmış birinci neslin gayet doğal olarak hissettiği kongrenin amacı doğrultusunda devam etmesi bekleyiş ve arzudur. Hüseyin Leblebici, Danışma Kurulu'nun yenilenmesi yanı sıra, Danışma Kurulları dışında çeşitli alanlara özgü çalışma gruplarının oluşturulabileceğini, böylelikle genç kadroların bu çalışma gruplarının yönetimine katılımını sağlayarak tabanın genişletilebileceğini belirtmektedir. Böylelikle, aşağıdan yukarıya bir yenilenme yaşanabileceğini ileri sürmektedir. A. Selami Sargut, artık örgütlenme biçiminin kurumsallaştığını, bundan sonra önemli bir kırılmanın beklenmediğini, sade-

ce kadroların yenilenmesi ile Kongre'nin oluşturduğu temel çizginin devam edeceğini belirtmektedir. Yine bütün katılımcıların değindiği gibi, örgütlenme ile ilgili dernekleşme ya da vakıf kurma gibi seçenekler zaman zaman gündeme gelmektedir. Dolayısıyla, Kongre'nin önünde her zaman EGOS (biçimsel olmayan doğal örgütlenme) ve AOM (biçimsel yetkeye dayalı örgütlenme) şeklinde iki seçenek bulunmaktadır. Ancak, dernekleşme ile ilgili başlangıçta dile getirilen teknik kaygıların devam ettiği anlaşılmaktadır. Anlaşıldığı kadarıyla, bu teknik kaygıların ötesinde, Türkiye'de dernek yönetimiyle özdeşleşen politik atmosferin, seçim çekişmelerinin (bunun için rektörlük seçimlerinin yarattığı istenmeyen görüntülerden örnekler verilmektedir) ve klikleşmelerin, özenle oluşturulmuş olan "yönetim ve organizasyon camiasının" ahengini bozacağına ilişkin kaygıların da dernekleşme düşüncesinin benimsenmemesine neden olduğu anlaşılmaktadır. Açıkça dile getirilmeyen başka bir endişe de, seçimle yetkilendirilecek olan dernek kadrolarının, çekirdek kadro tarafından öngörülmuş bilimci anlayışa doğru dönüşüm konusunda yeterli özeni gösteremeyebileceği endişesi olabilir. Sonuç olarak, Danışma Kurulunda, örgütlenme biçiminin "enformel ilişkiler ağı" şeklinde yürümesi düşüncesi ağırlık kazanmaktadır.

Sonuç olarak Kongre'nin Türkiye'deki yönetim/örgüt alanında önemli ölçüde "kurumsallaşmış" bir uygulama olarak hayatını sürdürdüğünü, ileride de çok önemli bir kırılma olmadan sürdürebileceğini söyleyebiliriz. Bilindiği gibi, kurumsallaşma kavramı, eski kurumsalcılar tarafından "düzensiz ve gevşek bir örgütlenmeden ya da teknik faaliyetlerden, düzenli, istikrarlı ve sosyal olarak bütünleşik örüntülerin doğması" (Broom ve Selznick, 1955: 238), yeni kurumsalcılar tarafından da, bir sosyal eylemin çeşitli aktörler tarafından anlamı değiştirilmeksizin kanıksanmış, içselleştirilmiş bir şekilde tekrarlanma derecesi (Zucker, 1977; Scott, 1991) olarak tanımlanmaktadır. Kongre'nin her iki anlamda da kurumsallaşma belirtileri gösterdiğini söylemek mümkündür. Katılımcıların tümünün vurguladığı gibi, başlarda "acaba ikincisini yapabilir miyiz?" diye endişe duyulan Kongre'nin 2009 yılında 17'ncisi yapılmaktadır ve kongreyi yapmak için başvuran üniversiteler dikkate alındığında 2020 yılına kadar varan bir liste oluşmaktadır. Elbette ki, yönetim/örgüt konusunu çalışan akademisyen sayısının yıllar itibarıyla artması, YÖK gibi düzenleyici kurumların makale yazılmasını teşvik etmesi gibi etmenlerin Kongre'ye olan ilgiyi zaman içinde artırdığı düşünülebilir. Nitekim bir dönem Doçentlik atama yönetmeliğinde kongrelerde sunulan bildirimlere belirli bir puan verilmesi, Kongre'ye olan ilgiyi artırmış olabilir. Ancak, Tamer Koçel, bu puanın daha sonra düşürülmesine rağmen, Kongre'ye sunulan bildiri sayısında yükselme olduğunu vurgulamaktadır. Bu durum, Kongre'nin akademisyenlerin gözünde "teknik faydası ötesinde değer kazandığının" bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla, çeşitli kesintilerle yapılan İşletmecilik kongreleriyle karşılaştırıldığında, ondan koparak oluşmuş Kongre'nin bir istikrar kazandığı söylenebilir. Kurumsallaşmanın bir

başka göstergesi, belki de daha önemlisi, düzenleyen üniversitenin etkisini en aza indiren, sosyal olarak bütünleşik örüntülerin oluşmasıdır. Danışma Kurulu'nun oluşması, kurulun nasıl çalışacağı ve değişeceğinin az çok belirgin bir sistematizasyonunun olması, Değerlendirme Komitelerinin oluşturulması, bu komitelerin Danışma Kuruluyla bütünleşik bir biçimde nasıl çalışacağı az çok belirgin olması, toplantıların düzenli aralıklarla yapılması, o yıl kongreyi düzenleyen üniversite ile Danışma Kurulu arasında dengeli bir ilişkinin oluşması, kongre sırasında ödül verme töreni, son oturum gibi ritüellerin doğması bu kurumsallaşmanın birer göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Burada dikkat edilmesi gereken nokta, bu yapı ve süreçlerin hiçbir yasal yetkenin zorlaması ile değil, zaman içinde yaşanan deneyimlerle yavaş yavaş oluşmuş olmasıdır. Gerçekte de hâlihazırda oluşmaya devam etmektedir. Kanımızca, kurumsallaşmanın bir "süreç" olmasından (Zucker, 1977) kastedilen de budur. Bir başka ilginç nokta, bu yapı ve süreçlerin hiçbiri yazılı değildir. Aksine bilinçli olarak da yazılı olması istenmiyor gibi görünmektedir. Bu belki de, Danışma Kurulu içinde zaten var olan ortak anlayışın yazıya dökülmesini gereksiz kılmasından ya da yapı ve süreçlerin biçimselleştirilmesinin getirebileceği katılma olasılığından kaçınılmasından kaynaklanıyor olabilir. Behlül Üsdiken'in ifadesiyle hiçbir şey ders kitaplarında yazıldığı gibi, 'gelin önce misyonumuzu, vizyonumuzu yazalım' şeklinde olmamıştır. Ancak, çekirdek kadro, ortak bir anlayış doğrultusunda, hadiselerin gidişatına göre çeşitli tedbirler almışlardır. Bir başka kurumsallaşma göstergesi ise, Kongre'nin, yönetim/örgüt alanında giderek daha fazla kabul görmesi, yani içselleştirilmesi, kanıksanması, ya da meşru görülmesidir. Bu kabul, hem Tablo 1'de yıllar itibarıyla artan katılımcı sayısı somutlaştırılabilir, hem de Tablo 1 ve 2'de görüldüğü gibi, yıllar itibarıyla farklı üniversitelere yayılması, onların desteğini alması ile somutlaştırılabilir. Gerçekte, Tamer Koçel'in belirttiği gibi, açılan yeni üniversiteler de dikkate alındığında, Kongrelerin hala "tabanını yeteri kadar genişletemediği" düşünülebilir. Ancak yine de, bu kabul görme sürecinde belki en önemli etmen, çekirdek kadronun, daha önce belirttiğimiz gibi, geleneksel anlayışı dönüştürme amacı çerçevesinde kapsayıcı bir politika izlemesidir. Bu anlamda, özellikle Danışma Kurulu oluşturulma sürecinde yukarıda değindiğimiz tepkilerin yumuşatılması, geleneksel anlayışa sahip akademisyenlerin Kongre'ye katılımlarının sağlanması, bu yaygınlaşmayı mümkün kılan önemli stratejiler olarak görülebilir. Kanımızca bu stratejilerin uygulanması da, çekirdek kadronun hem bilimci hem geleneksel anlayışı temsil eden gruplarla bağlantılarının olmasıyla mümkün olmuştur.

4. Kongrelerin Yönetim/Örgüt Alanına Etkileri

Görüşme yaptığımız akademisyenlerin, Kongrelerin Türkiye'deki yönetim/örgüt alanına etkilerine ilişkin sorulara verdikleri yanıtları genel olarak değerlendirdiği-

mizde, bu etkilerin üç ana başlıkta toplanabileceği anlaşılmaktadır: (1) Alanın kimliğine etkileri, (2) araştırma anlayışına etkileri ve (3) diğer alanlara ve kongrelere etkileri. Bu etkiler, Kongre'nin çekirdek kadrosunun başlangıçtaki niyetleri doğrultusunda olabildiği gibi beklenmedik hatta istenmedik yönde de gerçekleşebilmiştir.

Katılımcılar, Kongre'nin Türkiye'deki yönetim/örgüt çalışma alanının kimliğinin oluşmasında önemli etkileri olduğunu vurgulamaktadırlar. A. Selami Sargut' a göre, Kongre hem istikrar hem de bildiri sayısı ve kalitesi açısından işletmecilik kongrelerinin çok üstüne çıkarak, yönetim/örgüt alanının varlığını kanıtlamıştır. Bu anlamda Kongre'nin verdiği en önemli mesaj, geleneksel olarak genel işletmecilik anlayışıyla bakılan yönetim/örgüt konusuna, bir "sosyal bilim" olarak bakılabileceğidir. Böylelikle, Kongre "alana meşruiyet" kazandırmıştır. Kongre ayrıca, *örgüt kuramı, örgütlerde davranış, insan kaynakları yönetimi ve stratejik yönetim* gibi alt alanlarını belirleyerek, bir disiplin olarak yönetim/örgüt alanının "sınırlarını" çizmektedir. Dolayısıyla, Kongre, "kim bizden, kim değil?" sorusunu yanıtlayarak, işletmecilik alanı içinde kaybolmayı önlemektedir. Bu anlamda, Kongre bir tür, "kapı kollayıcılık" yapmaktadır. Behlül Üsdiken'e göre, Kongre hiçbir şey yapamadıysa, en azından bu alanda çalışan akademisyenlerin birbirleriyle tanışmalarını sağlamış, birbirlerinin ne yaptıklarından, ne çalıştıklarından haberdar kılmıştır. Böylelikle, insanlar kendi dar çevrelerinde konuşulmayan, konu, bakış açısı ve kavramları duymuşlardır. Bu nedenle, Kongre'nin ufuk açan bir işlevi vardır. Hüseyin Leblebici'ye göre ise bu özellikle, gelişmekte olan üniversitelerdeki öğretim elemanları için bir açılım sağlamaktaydı. Sonuç olarak, Tamer Koçel'in de belirttiği gibi, Kongre sayesinde, insanların birbirini tanıdığı ve çeşitli bağların kurulduğu bir "topluluk" oluşmuştur.

Bu açıdan bakıldığında, başlangıçta niyetlenen "alana özgü kongre" hedefine ulaşılarak, Türkiye'de yönetim/örgüt alanının kimliğinin oluşmasında Kongre'nin önemli bir katkısı olduğu kesindir. Burada, akla şöyle bir soru gelebilir: İşletme bölümlerinde resmi ya da gayri resmi olarak "yönetim/organizasyon ana bilim dalı" zaten varken, ayrıca YÖK tarafından doçentlik sınav alanlarından biri olarak tanımlanmışken, Kongreler bu alana nasıl bir meşruiyet kazandırmış olabilir? Bunu anlamada belki bilişsel meşruiyet-politik (ya da sosyal) meşruiyet ayırımı bize yardımcı olabilir. Bilişsel meşruiyet, bir sosyal eylemin ya da örgütlenmenin görünürlüğü, bilinirliği ile ilgiliyken, politik meşruiyet alandaki önemli aktörler tarafından kabul edilmesiyle ilgilidir (Aldrich ve Fiol, 1994; Baum ve Oliver, 1992). Kanımızca, yönetim ve organizasyonun bir ana bilim dalı olması bilişsel meşruiyetini sağlarken, Kongreler bu alanın, sadece işletmecilik içinde değil, pazarlama, muhasebe/finansman, üretim yönetimi, sayısal yöntemler gibi diğer alt alanlar karşısındaki politik meşruiyetini pekiştirmektedir. Bunun yaparken de, Kongreler, görgül araştırmaları teşvik ederek alanın "sosyal bilim" karakterini öne çıkarırken, uygulama-

ya dönük yanını geri planda tutmaktadır. Örneğin, daha önce sözünü ettiğimiz, çekirdek kadronun dördüncü kongredeki akademisyen-uygulayıcı tartışmasında aldığı tavır, alanın temel misyonunu yöneticilere ve iş insanlarına tavsiyelerde bulunmak değil, temel araştırma nesnesi olan örgütsel ve yönetsel olguları anlamak ve/veya açıklamak olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla, Kongrelerin Türkiye’deki yönetim/örgüt alanının bilimleşmesine katkıda bulunduğu söylenebilir. Ancak, çekirdek kadrodaki tüm akademisyenlerin, Kongre’nin bu denli “uygulamadan” bağımsız olması konusunda aynı fikirde olmadıkları anlaşılmaktadır. Örneğin Tamer Koçel, Kongrelerin her ne kadar “akademisyenlere yönelik” olarak tasarlandıysa da yönetim/örgüt alanının bir “uygulamalı bilim dalı” olduğunu ve dolayısıyla gelecekte “uygulamanın” kongrelere belirli bir ölçüde girmesi gerektiğini belirtmektedir.

Kongrelerin alanın bilimleşmesine etkisi, yönetim/örgüt alanındaki çalışmaların niceliğine ve niteliğine etkisi üzerinden anlaşılabilir. Görüşülen dört akademisyen de, Kongrelerin alandaki özellikle “görgül” çalışmaların sayısının artmasına katkı sağladığını vurgulamaktadır. Tamer Koçel’in de belirttiği gibi, Danışma Kurulu’nun ve Değerlendirme Komitelerinin bildirimleri değerlendirirken görgül çalışmalara öncelik verdiğinin farkında olan bildiri sahipleri, kabul edilme şansını artırmak için görgül çalışmalar yapmaktadırlar. Ancak, Behlül Üsdiken, Kongre’nin görgül çalışmaların sayısını artırıcı bir etkiye sahip olduğunu kabul etmekle birlikte, bu etkinin boyutlarını saptamanın güç olduğunu belirtmektedir. Üsdiken, yönetim/örgüt alanındaki görgül araştırmaların sayısında son yıllarda gözlenen artıştan (Üsdiken ve Erden, 2001) Kongre’ye pay çıkartılmasının şüpheli olduğunu belirtmektedir. Özen ve Kalemci’nin (2006) yaptığı araştırmada, kongrelerde sunulan görgül araştırma oranının alanın genelindekinden yüksek olduğu gözlenmiştir, ancak bunun Kongreden kaynaklanan bir etki olup olmadığı şüphelidir. Özen ve Kalemci (2006), 2000–2005 yılları arasında Kongrede sunulan bildirimlerle, yönetim/örgüt alanındaki temel dergilerde yayımlanan makaleleri karşılaştırmıştır. Çalışmada, kongrelerde sunulan bildirimlerde görgül araştırma oranının (%89,2) yönetim/örgüt alanındaki makalelere göre (%62,2) daha fazla olduğu bulunmuştur. Ancak, bu aradaki farkı, bir neden-sonuç ilişkisi olarak yorumlamak mümkün görünmemektedir. Örneğin, Türkiye’de 1980’li yıllardan bu yana başka nedenlerden ötürü zaten görgül çalışma sayısı artmış olabilir ve Kongre bu artan görgül çalışmaları kendisine cezbetmede daha başarılı olmuş olabilir. Dolayısıyla, görgül araştırmaların Kongre bildirimlerinde daha fazla temsil ediliyor olması, Kongrelerin görgül araştırma sayısını artırdığı anlamına gelmemektedir. Bunu tespit edebilmek için belki de Kongre’nin ilk yapıldığı 1993 yılının öncesine giderek, görgül araştırma sayısının 1990’ların başlarında ne olduğunu, Kongrelerden sonra ise ne değiştiğini incelemek gerekmektedir.

Görüştüğümüz akademisyenler, Kongrelerin görgül çalışmaların niceliği ötesinde niteliğini de etkilemiş olabileceği üzerinde durmuşlardır. Örneğin, Hüseyin Leble-

bici, ilk bildirilerin genellikle ya görgül araştırma içermeyen, herhangi bir yönetim tekniğini “tanıtıcı”, ders kitabı bölümlerine benzer “tercümeme” çalışmaları olduğunu ya da görgül araştırma içerdiği durumda da, herhangi bir “anlamli” soru içermeyen “tanımlayıcı” çalışmalardan ibaret olduğu belirtmektedir. Örneğin, tipik bir görgül çalışma, herhangi bir ildeki girişimcilerin çeşitli niteliklerinin (örneğin, örgüt büyüklükleri) ikiye iki tablolarla ya da frekans dağılımlarıyla özetleyen bir çalışma olabilmekteydi. Bu verinin teorik ve pratik olarak ne anlama geldiği sorusu cevapsız bırakılmaktaydı. Ancak, Hüseyin Leblebici, zaman içinde, yayın kalitesinde olmasa bile “soru kalitesinde” bir iyileşme gözlediğini belirtmektedir. En azından hangi soruların alanın gelişmesi açısından anlamli ya da faydalı olduğu konusunda bir gelişme gözlenmekteydi. Leblebici’ye göre, Kongreler ayrıca, kitap yazma kültürünün egemen olduğu Türkiye’de makale yazma kültürünün yerleşmesine katkıda bulunmuştur. Leblebici, bu gelişmelerin Kongrelerin doğrudan etkisi olarak mı değerlendirilebileceği, yoksa 1990’lı yıllardan sonra uluslararası kongrelere daha fazla sayıda akademisyenin katılmasının Kongrelere yansması olarak mı değerlendirileceği konusunun bulanık olduğunu belirtmektedir. Öte yandan, tüm bu olumlu gelişmelere rağmen bildirilerin, hala araştırma tasarımı ve teoriye katkı açısından istenen düzeye ulaşamadığını, ancak bunun da zaman alıcı bir uğraş olduğunu belirtmektedir.

Kongre’nin araştırma niteliğine olan bu etkisi, çekirdek kadronun kendi bünyesinde oluşturduğu, çok da biçimsel olmayan bazı değerlendirme kriterleri üzerinden gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Tamer Koçel, çekirdek kadronun bildirileri değerlendirirken, görgül araştırma içermesine ya da kavramsal bir çalışmaya en azından “ilginç” bir soru içermesine özen gösterdiklerini belirtmektedir. Aslında, başlangıçta niteliksel çalışmalara pek sıcak bakmadıklarını, ancak zaman içinde niteliksel çalışmalara daha fazla önem verdiklerini belirtmektedir. Ancak buna rağmen, ilk yıllarda çok da fazla niteliksel çalışma önerilmediğini, zamanla niteliksel çalışmaların oranında bir artış gözlenmekle birlikte hala bu konuda bazı eksikliklerin olduğunu ifade etmektedir; örneğin parametrik olmayan yöntemler kullanan niteliksel çalışmalarının sayısının hala görece az olduğunu vurgulamaktadır. Bu ifadeler, yukarıda da belirttiğimiz gibi, genellikle “bilimci” anlayışı “potivizm” ile özdeşleştiren çekirdek kadronun zaman içinde pozitivistlere alternatif, niteliksel ya da yorumlayıcı bilim yapma anlayışlarına daha açık bir konum aldığını göstermektedir. Nitekim çekirdek kadronun öncülüğünde ileride çıkarılacak olan *Yönetim Araştırmaları Dergisi*’nin “farklı metodolojik ve kuramsal bakış açılarına eşit uzaklıkta duran” bir dergi olarak tanımlanması, bu değişimin bir diğer göstergesi olarak değerlendirilebilir. Nitekim, niceliksel araştırma geleneği Kongrelerde ağırlığını korumakla birlikte, Kongrelerde sunulan niteliksel araştırmaların oranında 2000’li yıllarda bir artış olduğu gözlenmektedir (Kutunis, Bayraktaroğlu, Yıldırım, 2007).

A. Selami Sargut, bildirimleri değerlendirirken uygulanacak kriterlerin gayri resmi olarak oluşmasında, özellikle ODTÜ tarafından düzenlenen dördüncü kongrenin ve Başkent Üniversitesi tarafından düzenlenen beşinci kongrenin önemli olduğunu belirtmektedir. Örneğin, önceki kongrelerden farklı olarak dördüncü kongrede önerilen bildirimler önemli ölçüde reddedilerek, bildirimlerin “nasıl olması gerektiği” konusunda önemli bir mesaj verilmiştir. Diğer yandan izleyen kongrelerde özellikle Muhan Soysal’ın oturumlarda sunulan bildirimlere yönelttiği sert eleştiriler bu mesajın altını daha da çizmiştir. Beşinci kongrede oluşturulan Danışma Kurulu’nun en önemli gündem maddesi ise, bir önceki kongrede fiili olarak ortaya çıkan kriterleri somutlaştırmak olmuştur. Behlül Üsdiken ve A. Selami Sargut’un belirttiği gibi, çok biçimsel olmasa da Kurulun üzerinde mutabakata vardığı en önemli kriter “kitap bölümü biçimindeki teknik, yöntem tanıtıcı bildirimlerin önünün kesilmesi” idi. Bu kriter ek olarak, bildirimlerin görgül araştırma içermesi, kavramsal çalışma olacaksa da mutlaka bir önerme, bir sav, bir bakış açısı içermesi gerektiği Kurul tarafından uzlaşılan kriterlerdi. Bu kongrede, bir önceki kongreye benzer olarak bildirimleri değerlendirmede “kıyıcı” davranılmış, ancak farklı olarak, reddedilen bildirimlerin neden reddedildiği, yukarıdaki yaklaşımı yansıtacak biçimde bildiri sahiplerine yazılı olarak bildirilmiştir. Sonuç olarak, gayri resmi olarak belirlenen bu kriterler üzerinden bildirimleri değerlendirerek ve kongre oturumlarında sorular ve eleştiriler yoluyla geribildirimler sağlayarak önerilen bildirimlerin niteliğinin biçimlendirildiği söylenebilir.

Bu kriterlerin gözetilmesi, anlaşıldığı kadarıyla istenmeyen bazı sonuçları da doğurmuş görünmektedir. Örneğin Behlül Üsdiken, önerilen bildirimler özet üzerinden değerlendirildiği için yeni bir şey söylediklerini kestirmenin güç olduğunu, bu nedenle görgül çalışma içeren çalışmaların öncelik kazandığını belirtmektedir. Bu bildirimler “hiç olmazsa ders kitabı bölümü olmadıklarını gösteriyorlardı”. Ancak, yöntemlerinin güçlü ya da arkalarında sağlam bir teorik gerekçelendirme olup olmadığı çok da bilinmiyordu. Bu istenmeyen sonuç, bu görüşmeden önce gerçekleştirilen Özen ve Kalemci (2006) çalışmasında da gözlemlenen bir durumdu. Bu çalışmada, Kongre bildirimlerinin temel dergilerde yayımlanan makalelere benzer olarak büyük ölçüde mikro analiz düzeyindeki (örgütsel davranış gibi) konulara odaklandığını, ancak farklı olarak niceliksel yöntemlerin ağırlıklı olarak kullanıldığı görgül çalışmaları daha fazla içerdiği belirlenmiştir. Özen ve Kalemci (2006) bu bulgudan hareketle, kongrelerde görgül anlayışın özendirilmesinin, belki de çelişkisel bir biçimde, görgül çalışmaların hazır anketlerle görece kolay gerçekleştirilebildiği “mikro” düzeydeki araştırmaların sayısını artırarak, aslında geleneksel anlayışın temel vurgusu olan “örgütün daha etkili yönetimi” düşüncesine hizmet ettiği ve belki de “törenselleştirilmiş görgülcülüğe” de (Özen, 2002) katkıda bulunduğu sonucuna varmışlardır. Törenselleştirilmiş görgülcülük, Türkiye’de geleneksel anlayış ile görgül araştırma anlayışının etkileşimi ile ortaya çıkan, kurama dayalı ve yine kuramı geliştirici

özgün çalışmalardan ziyade, hazır ölçüm araçlarının Türkiye’deki çeşitli örneklemelere uygulandığı ve elde edilen verilerin, kuramdan bağımsız olarak aktarıldığı bir çalışma anlayışı olarak tanımlanmaktadır (Özen, 2002). Kongre bildirilerinin, incelenen konular ve analiz düzeyi açısından yönetim ve örgüt yazınının genelinden farklılaşmayıp, sadece araştırma yöntemi açısından farklılaşması, Kongrelerin sadece mevcut bilgi üretme tarzının “yönteminin” değişmesine katkıda bulunduğunu ima etmektedir. Nitekim A. Selami Sargut, Özen ve Kalemci’de (2006) belirtilen, Kongrelerin istemeden de olsa törensel görgülcülüğü körüklediği iddiasının doğru olabileceğini belirtmektedir. Bu eğilimin sınanabilmesi için gelecekteki çalışmalarda bildirilerin ne ölçüde törensel görgülcülük eğilimi içerdiği incelenebilir.

Çekirdek kadronun alandaki araştırmaların niteliğini etkilemede başvurduğu yöntemlerden bir diğeri ise, “örnek” araştırmaların yer aldığı bir dergi çıkartmaktır. Tamer Koçel’in belirttiği gibi bu fikir ilk kez Başkent Üniversitesince düzenlenen beşinci kongrede gündeme geldi ve yine bu üniversitenin yürütücülüğünde *Yönetim Araştırmaları Dergisi (YAD)* adıyla 2001 yılında yayım hayatına başladı. A. Selami Sargut, YAD’ı çıkarmanın gerisinde, alana özgü ve herhangi bir üniversitenin tekelinde olmayan bir dergi çıkarma niyeti olduğunu belirtmektedir. Bilindiği gibi, o yıllarda yönetim/örgüt alanında yapılan çalışmalar genellikle, siyaset bilimi, kamu yönetimi, kamu maliyesi, finansman/muhasebe, pazarlama, üretim yönetimi, sayısal yöntemler gibi birçok disipline ait makalelerin yer aldığı İİBF dergilerinde çıkmaktaydı. Dolayısıyla, YAD ile sadece yönetim/örgüt alanına özgü bir dergi çıkarılmak istenmekteydi. Bir diğer niyet ise, Kongre’nin kimliğine koşut olarak, herhangi bir üniversitenin tekelinde olmayan, dolayısıyla genellikle derginin sahibi olan üniversitenin öğretim elemanlarının çalışmalarının yayımlandığı “aile dergilerinden” farklı bir dergi çıkarmaktır. Burada, Başkent Üniversitesi derginin sadece yürütücülüğünü üstlenmekte, yayın kurulu ise Kongre’nin Danışma Kurulu üyelerinden oluşmaktaydı. Derginin misyonu ise, kapağında da belirtildiği gibi, “Türkiye’de örgüt ve yönetim ortamları, sorunları ve uygulamalarının anlaşılmasına disiplinlerarası bir bakış açısıyla katkı sağlamaya yönelik bilim dergisi” olarak tanımlanmıştı. Yazarlara Not bölümünde, Derginin yönetim/örgüt alanındaki farklı metodolojik ve kuramsal bakış açılarına eşit uzaklıkta durduğu belirtilerek, özellikle 1980’li yıllardan bu yana bu alanda ortaya çıkan çeşitliliğe (Üsdiken ve Leblebici, 2002) açık olduğu vurgulanmaktaydı. Bu ise, çekirdek kadronun her ne kadar “pozitivist” geleneğin takipçileri olsa da, bu geleneğin dışındaki çalışmalara da sıcak baktıkları anlamına gelmektedir. Ancak, temel ilke olarak “özgün ve yeni bilgi üretimi” benimsenmektedir. Derginin kurulduğundan bu yana editörlüğünü yürüten A. Selami Sargut, bu misyona uygun olarak YAD’ın temel amacının “alandaki araştırma standartlarını belirlemek” olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla, YAD’da yayımlanan makaleler yoluyla, alandaki araştırmacılara “işte yapılması gereken araştırmalar bunlar” mesajı verilmek istenmekteydi.

Görüşme yapılan akademisyenlerin hepsi YAD ile ilgili yaşanan sorunlara değinmişlerdir. YAD, yayım hayatına başladığı 2001 yılında bir sayı, o yıldan bu yana 2008 yılına kadar yılda ikişer sayı çıkmıştır. Ancak, önerilen makale sayısının azlığı ve red oranının yüksekliği nedeniyle yayımlamaya değer makale sıkıntısı çekilmektedir. Bu nedenle Dergi gecikmeli olarak yayımlanmaktadır. Görüşme yapılan akademisyenler YAD'ın yaşadığı sorunların çeşitli nedenleri olduğunu belirtmişlerdir. Örneğin, Tamer Koçel, standartların aşırı yüksek tutulması nedeniyle, araştırmacıların YAD'a makale önermekten çekindiklerini belirtmektedir. Hüseyin Lelebici ise, sorunun daha ziyade yapısal olduğunu ileri sürmektedir. Lelebici bu konuda iki temel örnek olduğunu belirtmektedir. İlki, bir dernek ve bu derneğin eşgüdümünde kongre ve çeşitli dergilerin olduğu *Academy of Management* modelidir. Bu modelde, kongrede sunulan bildiriler, dernekle bağlantılı *Academy of Management Review*, *Academy of Management Journal*, *Management Perspectives* ve *Learning and Education* olmak üzere dört farklı dergide yayımlanma şansı bulabilmektedir. Lelebici'ye göre diğer model ise, bir dernekten ve kongreden bağımsız olarak yürütücülüğünü bir üniversitenin gerçekleştirdiği *Administrative Science Quarterly (ASQ)* dergisi modelidir. Bu modelde, red oranı oldukça yüksektir ve dergi bir prestij dergisidir. Lelebici'ye göre YAD iki model arasında bir yerde durmaktadır. Herhangi bir dernek söz konusu olmasa da dergi Kongre ile ilişkilidir, ancak *Academy of Management*'in dört dergi ile gördüğü işi tek başına yürütmeye çalışmaktadır. Bu nedenle, kongrede sunulan bildirilerin dergilerde yayımlanma şansı, teknik olarak düşük olmaktadır. Öte yandan, yürütücülüğün bir üniversite tarafından üstlenilmesini onu biraz ASQ modeline yaklaştırarak kongre ile bağlantısını zayıflatmaktadır.

Behlül Üsdiken ise, YAD'ın sorunlarını genellikle çevresel etmenlerle açıklamaktadır. Üsdiken'e göre, Türkiye'deki dergi geleneğinin iki temel niteliği "kurum bazlı" ve "eklektik" olmasıdır. Kurum bazlı olmasından kasıt, dergide yayımlanan makalelerin büyük ölçüde dergiyi çıkaran fakültenin elemanlarının çalışmalarını içermesidir (diğer bir deyişle "aile dergisi"). Eklektikten kasıt ise, Türkiye'deki İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinin ya da Sosyal Bilimler Enstitülerinin içerdiği farklı bölüm ve ana bilim dallarını yansıtacak çeşitlilikte yazılar içermesidir. Üsdiken'in belirttiği gibi, bir Enstitü dergisinin aynı sayısında bir yandan "tapu sicillerinin analizi"ni içeren bir çalışma yayımlanırken, diğer yandan "diş macunu nasıl daha etkin pazarlanır" konulu başka bir makale yayımlanabilmektedir. Diğer yandan, dergilerin okunmak için değil de fakülte'deki öğretim elemanlarının yükselme ve atamaları için bir aygıt olarak kullanıldığı, dergilerin çok sınırlı sayıda (örneğin 50 adet) basılmasından anlaşılmaktadır. Sonuç olarak bu tür dergiler, öğretim elemanlarının "kariyer ihtiyaçlarını" tatmin ettiği için alandaki egemen tür olarak varlığını sürdürmektedir. Diğer yandan YÖK'ün 2000 yılından sonra koyduğu doçentlik atama kriterleri Türkçe dergilerde yayım yapmayı daha az özendirmiştir. SSCI ya da alan

indekslerine kayıtlı hakemli dergilerde yayın yapılmasının teşvik edilmesi, bir yandan, hakemlik müessesesinin gelişmediği dergilerin kurumsal kuramın açıklayabileceği gibi törensel bir biçimde “hakemli” dergilere dönüşüvermesine, diğer yandan da araştırmacıların kalitesi çok şüpheli ancak çeşitli alan indekslerince taranan dergilere yönelmesine neden olmuştur. Üsdiken’e göre böylesi çevresel koşullarda YAD’ın iki özelliği, çalışmaları cezbetmede sorun yaratmıştır. İlki derginin dar bir alana odaklanması, ikincisi ise ciddi bir hakem değerlendirme sürecinin olmasıdır. Popülasyon ekolojisi terminolojisini kullanırsak, YAD’ın kendisini ayakta tutacak “boşluğu” bulmakta güçlük çektiğini söyleyebiliriz. Uluslararası yayın baskısının eşzamanlı olarak arttığı bir ortamda kaliteli yayın yaptığını düşünen araştırmacılar, çalışmalarını YAD yerine SSCI’ya ya da alan indekslerine kayıtlı olan dergilere göndermeyi tercih etmektedirler. Diğer yandan, derginin uzun süren değerlendirme sürecinden ve yüksek ret oranından çekinen araştırmacılar ise makalelerini “hakemli” Türkçe dergilere göndermeyi tercih etmektedirler. Sonuç olarak Dergi, alan için “örnek oluşturacak Türkçe yayın” bulmakta güçlük çekmektedir.

Son olarak Kongre’nin hem yönetim/örgüt alanındaki hem de diğer alanlardaki kongre düzenleme etkinliklerini etkilediği anlaşılmaktadır. Tamer Koçel, daha önce değindiğimiz Danışma Kurulu’nun oluşumuna ya da Kongre’nin işleyişine gösterilen tepkilerin başka kongrelerin doğuşuna neden olduğunu belirtmektedir. Akademik dünyada farklı fikirlere sahip olmanın çok doğal olduğunu belirten Koçel, bu gelişmenin yönetim/örgüt alanında düzenlenen kongreleri artırması açısından olumlu bir gelişme olduğunu ifade etmektedir. Koçel ayrıca, yönetim/örgüt disiplininin stratejik yönetim ve insan kaynakları yönetimi gibi alt disiplinlerinde kongreler düzenlenmeye başlanmasının da çok olumlu bir gelişme olduğunu belirtmektedir. Behlül Üsdiken, bir ülkede bilim ilerledikçe uzmanlaşmanın artmasının sıkça görülen bir olgu olduğunu, dolayısıyla alt disiplinlere özgü kongrelerin doğmasının bu gelişmenin doğal bir sonucu olabileceğini belirtmektedir. Üsdiken’e göre, Kongre’nin varlığı belki “kongre düzenleme” olgusunun meşruiyetini artırarak yeni bazı kongrelere örnek olmuş olabilir. Üsdiken, Kongre’nin diğer kongrelerin doğumuna neden olup olmadığı konusunda çok emin olmadığını ancak Kongre’nin Ulusal İşletmecilik Kongresi’ni “öldürdüğünü” belirtmektedir. Daha önce değinmiş olduğumuz gibi, İşletmecilik Kongrelerinin ilki Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi tarafından 1973 yılında, ikincisi Muğla Meslek Yüksekokulu tarafından 1980 yılında, üçüncüsü Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi tarafından 1989 yılında düzenlenmiştir. Görüldüğü gibi İşletmecilik kongreleri uzun aralıklarla, aksayarak sürmüş ve sonuncusu 7. Ulusal İşletmecilik Kongresi olarak 2000 yılında Başkent Üniversitesince düzenlenmiştir. O tarihten bu yana Ulusal İşletmecilik Kongresi düzenlenmemiştir. Dolayısıyla, İşletmecilik alt alanlarının kendi kongrelerini düzenliyor olması bu kongrenin yaşam şansını gerçekten azaltmış olabilir. Ancak, İşletmecilik Kongreleri’nin bölgesel bazda sürdüğünü söylemek mümkündür.

Örneğin, önceleri Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi adıyla 2001 yılında başlayan ancak daha sonra Anadolu İşletmecilik Kongresi'ne dönüşen bir dizi kongre düzenlenmiştir. Hüseyin Leblebici, bölgesel kongrelerin kapsamı genişletmek için yararlı olduğunu belirtmektedir. A. Selami Sargut ise bu ve alt disiplinlerde düzenlenen kongreleri Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi'ne birer rakip olarak değil de birbirini tamamlayan kongreler olarak değerlendirmek gerektiğini belirtmektedir. Sargut, bunun yanı sıra özellikle işleyişi ve yapısı açısından Kongre'nin diğer alanlar tarafından örnek alındığını belirtmektedir. Örneğin, Kongre'nin özellikle üniversitelerarası gayri resmi bir danışma kurulunun önderliğinde her yıl farklı bir üniversite tarafından düzenleniyor olmasının kamu yönetimi, çalışma ekonomisi gibi alanlarda düzenlenen kongrelere ilham verdiği bilinmektedir.

5. Sonuç

Sonuç olarak, Türkiye'de yönetim/örgüt alanına özgü kongre düzenleme fikrinin, tarihin farklı dönemlerinde Avrupa ve ABD'den ithal edilmiş çelişen kurumsal mantıkların bir arada yaşadığı bir örgütsel alanın, ABD kökenli bilimci mantığa mensup yeni merkezini oluşturan aktörlerinin, mevcut mantığa ilişkin duydukları rahatsızlıklardan yola çıkarak, alanı dönüştürme niyetinden doğduğu söylenebilir. Bu fikrin doğuşuna neden olan rahatsızlık, bir içsel çıkar çatışmasından ziyade, alandaki öğretim elemanlarının merkez ülkelerden taşıdıkları kurumsal mantıklar arasındaki çelişkiden kaynaklanmaktadır. Diğer yandan, alandaki değişimi tetikleyen aktörler, alanın çevresinde değil, hem merkezinde hem de sınırında yer alarak uluslararası gelişmeler doğrultusunda alanı dönüştürmeye çalışan aktörlerdir. Dolayısıyla, Kongre fikrinin doğuşunda bu alanda görece gelişmiş ülkelerdeki uygulamaların örnek alınması etkili olmuştur. Alandaki kurumsal değişimin bir başka özelliği ise, Kongre fikrini ortaya atan kurumsal girişimcilerin bilimci mantığı benimsemekle birlikte alandaki geleneksel mantığa da aşına olmalarıdır. Bu aşinalık, sorunların farkına varma ve geleneksel mantığı dışlamadan onu değiştirme şeklinde adım adım ilerleyen bir kurumsal değişimin önünü açmıştır.

Kongre'nin örgütlenmesinde, örnek alınan ülkelerde var olan "biçimsel olmayan ilişkiler ağı" (Avrupa-EGOS) ve "biçimsel yapı-dernekleşme" (ABD-AOM) seçeneklerinden ilki, teknik ve politik üstünlükleri nedeniyle benimsenmiş görünmektedir. Biçimsel olmayan ilişkiler ağı şeklinde oluşan çekirdek kadro zaman içinde diğer üniversitelere genişletilerek, stratejik karar organı haline gelen Danışma Kurulu'na dönüşmüştür. Danışma Kurulu, kongrenin her yıl hangi üniversite tarafından düzenleneceğine, kongrenin nasıl bir formatta düzenleneceğine ve hangi bildirilerin kabul edileceğine doğrudan ya da değerlendirme komiteleri yardımıyla karar vererek Kongre kimliğinin oluşmasını sağlamıştır. Bu kimliğin oluşmasında zaman içinde ortaya çıkan "minik krizlerin" de etkili olduğu düşünülebilir. Örneğin, üçüncü kongrede, uygulayıcılara yönelik olma-akademisyenlere yönelik olma krizi, dör-

düncü kongrede bilimci-geleneksel çalışma anlayışı çatışması, beşinci kongrede ise Danışma Kurulu'nun kapsamına ilişkin çatışmalar çeşitli biçimlerde çözülerek Kongre'nin kurumsallaşması sağlanmıştır. Bu minik krizler sonucunda, Kongre tamamen "akademisyenlere dönük", bilimci mantığın egemen olduğu ancak geleneksel anlayışa göre yapılmış çalışmalarını da tamamen reddetmeyerek onları bilimci anlayış doğrultusunda dönüştürmeye çalışan ve danışma kurulunu çevrede bulunan üniversitelere genişleterek değişime karşı oluşan tepkileri yumuşatan bir görünüm kazanmıştır. Böylelikle, Kongre belirgin izleklerin oluşması, farklı üniversiteler tarafından belirgin bir formata uygun olarak tekrarlanması ve giderek daha fazla akademisyenin katılımının sağlanmasıyla kurumsallaşmıştır. Kongre'yi yönlendiren çekirdek kadronun içinde buldukları ağ ilişkilerinin hem bilimci hem de geleneksel anlayışın hakim olduğu üniversiteleri içermesi, Kongre'nin meşruiyet kazanmasında ve kurumsallaşmasında önemli bir etkiye sahiptir.

Kongre'nin, bazen beklendiği bazen de beklenmediği bir biçimde yönetim/örgüt alanının kimliğini, alandaki çalışmaların niteliğini ve niceliğini ve diğer kongreleri etkilediği anlaşılmaktadır. Kongre'nin, yönetim/örgüt alanının zaten var olan bilişsel meşruiyetinin ötesinde, işletmecilik alanı içinde ve diğer alt disiplinler temelinde politik meşruiyet edinmesini sağladığı düşünülebilir. Bu bağlamda, Kongre'nin, benzer konuları çalışan akademisyenleri bir araya getirerek ortak kimliğin ve anlayışın oluşmasında etkili olduğu düşünülebilir. Diğer yandan, görgül çalışmalara öncelik vererek, görgül çalışmaların sayısının artmasına ve araştırma anlayışının bilimci mantık doğrultusunda gelişmesine neden olduğu söylenebilir. Ancak, kongrelerde sunulan bildirilerin yöntembilim ve teorik katkı açısından hala istenen düzeyde olmadığı görülmektedir. Ayrıca, Kongre'nin istenmediği bir biçimde törensel görgülcülüğün söz konusu olduğu çalışmaları özendirilmiş olabileceği anlaşılmaktadır. Son olarak, Kongre'nin hem yönetim/örgüt alanında hem de farklı alanlarda örnek alma ve tepki gösterme mekanizmaları ile yeni kongrelerin doğmasına neden olduğu düşünülebilir.

Kaynakça

- Aldrich, E. H. ve M. C. Fiol (1994), "Fools Rush In? The Institutional Context of Industry Creation", *Academy of Management Review*, 19 (4), 645-670.
- Baum, A. C. J. ve C. Oliver (1992), "Institutional Embeddedness and The Dynamics of Organizational Populations", *American Sociological Review*, 57, 540-559.
- Broom, L. ve P. Selznick (1955), *Sociology: A Text with Adapted Readings*, New York: Row, Peterson.
- Campbell, L. J. (2004), *Institutional Change and Globalization*, New Jersey: Princeton University Press.
- Clemens, S. E. ve J. M. Cook (1999), "Politics and Institutionalism: Explaining Durability and Change", *Annual Review of Sociology*, 25, 441-466.
- Friedland, R. ve R. R. Alford (1991), "Bringing Society Back In: Symbols, Practices, and Institutional Contradictions", Ed. Walter W. Powell ve Paul J. DiMaggio, *The New Institutionalism in Organizational Analysis*, Chicago: University of Chicago Press, 232-263.
- Greenwood, R. ve B. C. R. Hinings (1996), "Understanding Radical Organizational Change: Bringing Together The Old and New Institutionalism", *Academy of Management Review*, 21 (4), 1022-1054.
- Greenwood, R., R. Suddaby, ve B. C. R. Hinings (2002), "Theorizing Change: The Role of Professional Associations in The Transformation of Institutionalized Fields", *Academy of Management Journal*, 45 (1), 58-80.
- Greenwood, R. ve R. Suddaby (2006), "Institutional Entrepreneurship in Mature Fields: The Big Five Accounting Firms", *Academy of Management Journal*, 49 (1), 27-48.
- Heper, M. ve Ü. Berkman (1979), "Administrative Studies in Turkey: A General perspective", *International Social Science Journal*, 31, 305-327.
- Kutanis, R. Ö., S. Bayraktaroğlu ve E. Yıldırım (2007), "Nitel Araştırmanın Dayanılmaz Hafifliği-2: İdealler ve Gerçekler", 15. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiri Kitabı, 233-243.
- Lammers, C. J. (1998), "An Inside Story: The Birth and Infancy of EGOS. Memories in Tribute to Franco Ferraresi", *Organization Studies*, 19 (5) 883-888.
- Leblebici, H., G. R. Salancik, A. Copay ve T. King (1991), "Institutional Change and the Transformation of Interorganizational Fields: An Organizational History of the U.S. Radio Broadcasting Industry", *Administrative Science Quarterly*, 36, 333-363.

- Özen, Ş. (2000), "Türk Yönetim/Organizasyon Yazınında Yöntem Sorunu: Kongre Bildirileri Üzerine Bir İnceleme", DAÜ Turizm Araştırmaları Dergisi, 1 (1), 89-118.
- Özen, Ş. (2002), "Türkiye'de Örgütler/Yönetim Araştırmalarında Törenselleşme Sorunu", Yönetim Araştırmaları Dergisi, 2 (2), 187-213.
- Özen, Ş. (2007), "Yeni Kurumsal Kuram: Örgütleri Çözümlemede Yeni Ufuklar Yeni Sorunlar," Ed. A.S. Sargut ve Ş. Özen, Örgüt Kuramları, İmge Kitabevi, Ankara, 237-330.
- Özen, Ş. ve A. Kalemci (2006), "Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongrelerinin Türkiye'deki Görgül Araştırma Anlayışının Benimsenmesine Etkisi", 5. Bilgi Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı, Cilt 2, 576-583.
- Sarvan, F. (2002), "10. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Notları", Akdeniz Üniversitesi İİBF Dergisi, 4, 199-204.
- Scott, W. R. (1991), "Unpacking Institutional Arguments", Ed. W.W. Powell ve P.J. DiMaggio, The New Institutionalism in Organizational Analysis, Chicago: University of Chicago Press, 164-182.
- Seo, M-G ve D. W. E. Creed (2002), "Institutional Contradictions, Praxis, and Institutional Change: A Dialectical Perspective", Academy of Management Review, 27 (2), 222-247.
- Üsdiken, B. (1996), "Importing Theories of Management and Organization: The Case of Turkish Academia", International Studies of Management and Organization, 26 (3), 33-46.
- Üsdiken, B. (2002), "Tarihsel Bir Bakışla Bilim-Yönetim Birlikteliği", Yönetim Araştırmaları Dergisi, 2 (2), 127-154.
- Üsdiken, B. (2003), Plurality in Institutional Environments and Educational Content: The Undergraduate Business Degree In Turkey, Ed. R. P. Amdam, R. Kvalshaugen ve E. Larsen, Inside the Business Schools: The Content of European Business Education, Abstrakt, Liber: Copenhagen Business School Press, 87-109.
- Üsdiken, B. ve D. Çetin (2001), "From Betriebswirtschaftslehre to Human Relations: Turkish Management Literature Before and After the Second World War", Business History, 43 (2), 99-124.
- Üsdiken, B., N. Selekler ve D. Çetin (1998), "Türkiye'de Yönetim Yazınına Egemen Anlayışın Oluşumu: Sevk ve İdare Dergisi Üzerine Bir İnceleme", Amme İdaresi Dergisi, 31(1), 57-88.

Üsdiken, B. ve H. Leblebici (2002), *Organization Theory*. Ed. N. Anderson vd. *Handbook of Industrial, Work and Organizational Psychology*, Newbury Park: Sage, 377-397.

Üsdiken, B. ve Y. Pasadeos (1992a), "Türkiye'de Yayımlanan Yönetimle İlgili Makalelerdeki Atıflar Üzerine Bir İnceleme", *Amme İdaresi Dergisi*, 25(2), 107-134.

Üsdiken, B. ve Y. Pasadeos (1992b), "Türkiye'de Yayımlanan Yönetimle İlgili Veri Temelli Makalelerde Yöntem", *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 19(2), 249-266.

Üsdiken, B. ve Y. Pasadeos (1993), "Türkiye'de Örgütler ve Yönetim Yazını", *Amme İdaresi Dergisi*, 26 (2), 73-93.

Üsdiken, B. ve Z. Erden (2001), "Örnek Alma, Mecbur Tutulma ve Geçmişe Bağımlılık: Türkiye'de Yönetim Yazınında Değişim", *Amme İdaresi Dergisi*, 34 (4), 1-31.

Zucker, G. L. (1977), "The Role of Institutionalization in Cultural Persistence", *American Sociological Review*, 42, 726-43.

Wasti, A. S., ve B. Üsdiken (2004), *Americanization vs. Contextualization at the Periphery: Scholarly Publishing in Management in Turkey, 1970-1999*. Academy of Management Conference, New Orleans, USA.

İnternet Kaynakları

<http://pazarlamakongresi.nevsehir.edu.tr>

<http://www.tmud.org.tr>